Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 19 сентябрь, 1978 шу. ● № 112 (5932). ● Мах 2 кеп.

РСФСР ЗАСЛУЖЕННИ ГЕОЛОГ ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Геологен лаьттан [illegible] дарен даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларах **РСФСР заслуженни геолог** яха сийлен цIи лойла:

Казимирский Владимир Филипповича — Свердловски области «Уралзолото» яхача объединене С. М. Кирова цIерагIча Березовски рудника воккхагIволча геолога.

Коновалов Василий Исаевича — Нохч-ГIалгIай АССР «Грознефть» яхача производственни объединене керттерча инженера.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва.
1978 шу, 14 сентябрь.

ПЯТИЛЕТКА КХАЬ ШЕРА ПЛАН — 7 ОКТЯБРГА!

СССР КОНСТИТУЦЕ ШУ ДИЗАРА СИЙНА ТIАЙЦА ХИННА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШДАЬД БУРУВ ТОХАРА БАЛХИЙ ГОРЯЧЕВОДСКИ УПРАВЛЕНЕ

КОТАЛО ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА ШУН, ИНИЦИАТОРАШ!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомага
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумга
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советага

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, пятилетка кхаь шера заданеш СССР кердача Конституце шу дузаш чакхъяха аьнна республикански яхьа инициатива кхайкаьяр Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача производственни объединенена чуйоагIача бурув тохара балхий Горячеводски управлене коллективо. ТIайца хинна декхар управлене коллективо толаме кхоачашдаьд: ханал хьалха, 16 сентябре, чакхъяьккхай бурув тохара кхаь шера программа.

Пятилетка хьайолаелча денз дIаяхача хана технологически хьокхамаш лакха а долаш 72700 метр бурув техад. Къахьегама овсарле планаца нийсйича 9 процент лакхъеннай. Планал совгIа тохкам баьб 7 скважинана, 1 миллиони 329 эзари киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй, планал совгIа 4 миллион сом пайда баьб.

Къахьегама котало яккха вIаштIехьдаьннад управлене болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха говзал лакхъялар, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хьинаре болх бар, хIанзарча производства декхараш кхоачашдеча хана комплексни методаш кхетаме юкъекхахьар бахьан долаш.

Дерригача халкъа доккха цIей — СССР керда Конституци тIайца шу дуза ди тIакхоачаш, партеи правительстван чурен арахьарен политика дег тIара къоабалъеш а хьаллоацаш а долча оаха, бурув тохара балхий Горячеводски управлене къахьегамхоша, парте областной комитета, республика Лакхехьарча Совета Президиуман Министрий Советан дош лу оахош КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяр духьа лелаеча социалистически яхьа байракх дIахо а лаккха айяь лелаергхиларах.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача производственни объединенена чуйоагIача бурув тохара балхий Горячеводски управлене коллектив.

• • •

Кхаь шера задани СССР Конституце шу дузаш кхоачашъяра тIехьа республикански яхь дIайолаяьча бурувдеттача балхий Горячеводски управлене коллективо боккха толам баьккхаб. Цо ханал 21 ди хьалха кхоачашдаьд ший социалистически декхараш.

Укх деношка УБР цIеча уголоке хилар цу къахьегама коталонна хетаяь торжественни митинг.

Из хьайиллар Горячеводски УБР парткома секретара Л. С. Довженкос.

Ше къамаьл деш УБР начальника Г. Е. Касьянова дийцар бурувдеттараша даьхача толамех. Торжественни митинге иштта къамаьл дир управлене центральни инженерно-технологически служба начальника заместитела И. С. Захарова, бурувдеттачо Г. Л. Сафонова.

Шоаш тIайца доккхий социалистически декхараш сийленца кхоачашдаьраш даькъала бийцар «Грознефть» объединене генеральни директора заместитела Ф. М. Кацмана, КПСС Грозненски райкома секретара Е. Я. Останчука.

Горячеводски УБР беррига къахьегамхой керда коталонаш яхара тIахьехаш кхайкарал тIайцар митинге дакъа лоацаш хиннараша.

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

ТIехдика баьцадаарий хьувкъам хьалкхебаьб укх шера Сунженски района «Победа» яхача колхоза 2-ча бригада болхлоша. Ленина ордена кавалер Е. Д. Бубликова керте латтача цу коллективо декхар тIайцадар хIара гектара тIара 155 центнер баьцадаараш чуэца. Шоаш денна дош сийленца кхоачашдаьд цар.

СУРТА ТIА: яхь лелаеш бола звеньевойш Мария Кривошеевай (аьрдехьа) Елена Моисеевай.

С. ХАКИЕВА сурт.

СВЕКЛАШ ЧУЭЦА ЙОЛАЯЬЙ

Укх шера 730 гектара тIа шекара свеклаш кхейир Шалински района «Джалка» яхача совхоза кхаш леладераша. Ший ханнахьа Iуналдар бахьан долаш дика хьийкъай из культура, къаьстта а Социалистически Къахьегама Турпала Муслиева Тамарас, Зайналабдиева Марусе, Идрисова ХIанзана, Солтагиреева Нупуса, Мукиева ПаьтIамата, Джабраилова Масраса кулгалдеча звенош-ка.

Укх деношка боахама шоллагIча отделене чуэца йолаяьй шекара свеклаш. Укхаза 250 гектара тIа я из культура.

Шекара свеклаш хьайоахаш кхо агрегат я. Уж лелаеш ба къона коммунисташ Зармаев Саламу, Юнусов Ахьмад, комсомолец Мигкаев Майрбек. Норма 2.1 гектар йолаш кхаь гектара тIара шекара свеклаш хьаахка кхоаву царех хIаравар дийнахьа.

— Планал совгIа 900 тонн а йолаш, паччахьалкхенга 6200 тонн шекара свеклаш йохка лаьрхIад оаха, — йоах шоллагIча отделене управляюще Исаев Лечас. — Дагальцар кхоачашдергхиларах шеко яц: хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 300 — 350 центнер шекара свеклаш чуэц оаха.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

КОМСАШ — ПАЙДАНЕ КУЛЬТУРА

«Юрта боахаме керттера декхар лархIа доагIа массе овгIорахьарен цхьатаррен из дегIабоалабелгеи цун дерригача доакъой эффективность дикка лакхъелгеи, халкъа вахара боарам дIахо лакхбелга Iалашдергдолаш мохк кхачанцеи юртбоахама бедалцеи тешшаме Iалашбелга...», аьннад КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленума соцам тIа.

Партеи правительстваи хьалхашка оттадаь из декхар кхоачашдара доккха новкъостал дергда юрта боахама лакха эффективность йолча отрасло — комсаш лелаяро. ХIаьта из отрасль вай республике укх тIеххьарча хана сихха дегIайоагIаш а я. РСФСР-е кхеерех II процент комсаш вай республике кхею.

Юрта боахама культураш кхеярах республико беча пайдах а, дукха хIама ца эшаш комсаш лелаяро бу, оахача лаьттах 6 процент мара дIа ца лоацаше а. Цу гIулакхо мел лоархIаме гIулакх да.

«Чеченингушвино» объединене специализаци яьча боахамашка я хIанз республике кхееча комсех 96 процент. ДIахо йодача хана комсаш кхееш, цунах чхьагIар доаккхаш йола бIарчча агропромышленни комплексаш (совхоз-заводаш) вIашагIйохкаргья республике. Из да хIанз «Чеченингушвино» объединенена хьалхашка латтача декхарех керттера цаI.

Хьалхашка латта декхар кхоачашдар духьа тха объединене къахьегамхоша дIадахача шин шераи бархI беттаи цхьацца лоархIаме балхаш чакхдаьхад, комсаш лелаеча дикагIйола опыти балха приемаши юкъе а кхувлаш. Хадданза йоакхо ю хIанз дIайогIа комсий материал Iалашъяра. Цу гIулакха вIашагIъелла кхо совхоз я республике: «Бурунный», «Гребенской», Л. Н. Толстоя цIерагIа. Цу кхаь совхозе 275 гектара тIа кхею комсаш.

Комсаш лелаяра говзал, дукхача хана денз из культура кхееш хьабоагIача Шелковскойи Наурски районий къахьегамхоша санна, дика караерзаьй Надтеречни, Гудермесски районий комсаш лелаеча совхозашка къахьегача болхлоша а. Шерагара шерага лакхлу из культура кхеяра опыт Малгобекски района комсаш леласрий а.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомои Министрий Советои укх пятилетке 18340 гектара тIа керда комсаш дIайогIа декхар оттадаьдар республика юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка. Из декхар кхоачашдара еррига шоай уйла тIаяхийта болх баьб цар дIадахача шин шера — 7173 гектара тIа керда комсаш дIайоагIа вIаштIехьдаьннад. ХIаьта укх пятилетке хьалхашка латта декхар кхоачашдергхиларах шеко а яц.

Къалуш хиларах хIара шера дукха комсий гаьнаш йокъалу. Цудухьа нийлхлу комсий бешамаш. Из кхоачамбоацар нийс ца далийтара керда комсий кIотаргаш дIайогIара планаш уттаю объединене совхозашта хьалхашка хIара шера. Цхьабакъда, цхьайолча хана уж кхоачашъе вIаштIехьдалац Iаламо цхьацца зе дарах. Масала, нийлхъеннача бешамашка керда комсий кIотаргаш дIайогIара 1976 шера план совхозаша 106 процент кхоачашъяь хиннаяле, 1977 шера 84 процент мара кхоачашъяннзар. Фу бахьан долаш? Комсий шпалерах дукхагIъяраш шелало, гIомаро йоайир 1976 шера.

Комсий хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача торонех цаI я из культура дIаера дикагIдола лаьтташ хьахаржар, ший ханнахьа эьха а аьха комсаш дIаера лерттIа из кийчдар. Цунца цхьана, юрта боахама культураш ший ханнахьа чу ца эцар бахьан долаш комсаш дIаера хьакъоастадаь лаьтта август бетта мара аха доладе йиш хилац. Из сов тIехьа да.

Дуккхача шерашка хьувкъам луш культура я комсаш. Цудухьа из дIаера лаьтта кийчдеш из яьхдерзаргдоаца гIулакх вIаштIехьдаккха деза. ХIара гектара тIа I—1,5 тоннал кIезигагIа йоацаш минеральни, 100 тонн а совгIа а органически удобренеш яхка еза. Цунца цхьана объединенена чуйоагIа совхозаш минеральни удобренешца, къаьстта а фосфорничарца, во Iалашъяр бахьан долаш карагIдалац комсаш дIае лаьтта кийчдеча хана боарамга хьежжа минеральни удобренеш товса. Цудухьа бакъахьа хургдар «Сельхозтехника» объединене тха объединене, духхьал керда комсаш дIаера кийчду лаьтта хьаьндара, хIара шера 8—10 эзар тонн фосфорни удобренешца Iалашйоре.

Геттара сагота ха тIакхаьчай хIанз объединене боахамий къахьегамхошта. Укх деношка чуэца йолаергья комсаш. Воча хаоттама хьалашка комсий гаьнаш цамагарех, зене йолча са доаллача хIамаех, йоархIех кIалхаръяха карагIдаьлар совхозий болхлошта. Из бахьан долаш кхоачамболлаш дика хьийкъай из культура. Объединене гIолла 90600 тонн комсаш чуя карагIдаргхиларах теш тхо.

Беррига хьувкъам 15 балха дийнахьа чуба лерхI. Дагальцар кхоачашдара лаьрхIа планаш оттаяьй, нормаш белгалъяьхай. Масала, нормагIа хIара болхлочо дийнахьа чуэца езаргья 250 килограмм комсаш.

Хьалха дувлийташ хинна гIалаташ дага а лувцаш, комсаш чуэцара болх укх шера комплексни методагIа вIаштIехьбаккха лерх оаха. Комсаш чуэцарца цхьана уж Iан замалахьа лаьттах йохка кийчо еш, керда комсаш дIаера лаьтта оахаш, минеральни удобренеш а товсаш чудуийташ хий дуллаш хургба совхозий къахьегамхой.

С. МУТАЛИЕВ,
«Чеченингушвино» объединене агроном.

ДОККХА ДОТТАГIАЛ

КОМАРОМСКИ ОБЛАСТЕРА ХЬАЬШИЙ — НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

ХьалхагIа оаха хоам баьма-хиллара 15 сентябре Грозне кхаьчар доттагIал тессача Комаромски областера делегаци. Венгрера доттагIий вайцига баьхкаб халкъа депутатий Советий балха опыт, республика социально-экономически дегIайоалаяра бола цар лоархIам бовза, промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, Нохч-ГIалгIайчен хозача моттигашка хьажа.

Шоатта дийнахьа Комаромски областера хьаьший бахар «Союзавтоматстром» опытно-экспериментальни заводе. Царна накъабаьхкар предприяте директор М. М. Торчинов, партбюро секретарь В. В. Зацепин, профсоюза завкома председатель Г. Я. Койда. Цар хьаьшашта дийцар шоай предприяти къона яле а (из йиллай 1971 шера) цун коллектив хьалхара ярех моттиг хьа а лаьца дIаэтта хиларах. Цхьан боарамагIа болх беш я из, хадданза кхоачашъю технико-экономически хьокхамий зададанеш. Шерра яьржай укхаза социалистически яхь.

Из мара яц вай мехка гIишлон индустре предприятешта лаьрхIа технологически процессашта прибораши автоматизаце устройстваши арахецаш йола завод. Цун продукци чIоагIа къердаш я. Из дIаухийт мехка дуккхача городашка, доазол арахьа: Польша, Болгари, Вьетнам, Египет... ХьатIадоагIача шера Венгерски Халкъа Республике ший продукци дIакхахьийта а лерхI заводо. Перспективе цун производство шерье лерхI. Масала, аьлар М. М. Торчинова, хьалъергья ший тайпара тохкамий балхий центр хинна дIаоттаргйола инженерно-лаборатори корпус.

Предприяти къона я, къона ба цига болх бу нах а. Юкъера лаьрхIача болхлой ха — 32 шу. Укхаза чIоагIа теркам бу кадраш дIачIоагIъяра, беркате къахьегарен салаIарен хьалаш вIаштIехьдахара проблемай.

Хьаьшашта довза лов дерригa: заводской партийни организаце структура, КПСС членалла болхлой дIайбара дешаш, производствера профсоюзни организаце лоархIам, кадраш кийчъяр, болхлой чуIеча цIеноцца Iалашбар, иштта кхы дIахо а. Цу дерригача хаттарашта царна жоп делар.

ЧIоаггIа теркам тIабахийта ладийгIар Комаромски областера баьхкараша КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара С. М. Магомадова городе къаьнагIъярех йолча мехкдаьтта района исторе, цун экономика дегIаяра хьакъехьа дийцачуига.

Цул тIехьагIа хьаьшаша экскурси йир заводе гIолла. Уж хилар цехашка, производство вIаштIехьъяккхарга хьежар, къамаьлаш дир болхлошца. ЧIоаггIа хоза хетар венгерски доттагIашта «КОБР-а-4М» яха контрольно-обучающи машина. Электронни монтажеи промналадкаи цехе царна дийцар из мишта хьаяьй а мишта болх беш я а. Коллектива цIерагIа завода директора хьаьшашта совгIата елар царех цхьа машина.

Шоаш дIаболхаш делегаце кулгалхочо Иштван Кишша доккха баркал аьлар иштта безаме шоаш тIаэцарах, селла сакъердамеи безамеи беседа ярах, къахьегаме керда доккхий толамаш коллективо дахар ловш ловца а баьккхар цо.

Венгерски хьаьшашта вIалла дицлургдоацаш хIама хилар 1893 шера эттара хьалхара мехкдаьтта кIеж техача, Грозненски мехкдаьтта доаккха промышленность хьахила йолаеннача моттиге бахар. Из моттиг хьаьшашта дIайовзиташ бар «Старогрознефть» НГДУ начальник К. И. Ивинскийи профсоюза промыслови комитета председатель В. В. Никулочкини. Сийлен книжка тIа Иштван Кишша дIаяздир Грознерча мехкдаьттахой адресагIа дола дIайха моаршала дешаш, дIахо толамащ цар дахар ловш ше хилар а.

Цу дийнахьа Комаромски областера баьхкараш СССР 50 шера цIерагIча Грозненски химически заводе хилар, иштта уж хилар опытно-хьокхама боахаме, «Атагинский» совхозе. Массанахьа безаме а дег тIара а тIайцар уж. Кхыча тайпара хила йиш йолаш а дацар из. Эзараш километраш я Нохч-ГIалгIайченнеи Комаромски областаи юкъе. Бакъда, царна юкъера доттагIал доазув доацаш доккха да.

Комаромски областерча делегацеца хилар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель М. А. Керимови КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь Н. И. Семенови.

• • •

КIирандийнахьа Комаромски областера делегаци хьоашалгIа яха хилар Наурски Шелковскойи районашкара къахьегамхой болча. ЧIоагIа гIадбахарца тIайцар наурцаша уж беза хьаьший.

«ДоттагIала» тIаь тIа хьаьшашта тух-сискал а дахьаш духьалбаьхкабар КПСС Наурски райкома хьалхара секретарь А. М. Карагичева хьалха а йолаш бола районера къахьегамхойи пионераши. А. М. Карагичевас дIайха моаршал хаьттар царга, пионераша зизаш а делар комаромцашта. ДIа-хьа байза баьлча хьаьший а фусамдай а «Наурский» яхача комсаш лелаеча совхозе бахар. А. М. Карагичевас Венгрерча вежарашта дийцар шоай районах а цун къахьегамхоех а лаьца. ХIаьта совхоза керттерча агронома Н. В. Логвиновас дийцар шоай совхозахи, цун планехи, перспективаехи лаьца. Хьаьшаша даьча дуккхача хаттарашта дизза жопаш а тийлар фусамдаьша.

Цигара баьлча Венгрера вежарий хилар совхоза комсий аренашкеи чхьагIар доаккхача заводеи баха.

Иштта чIоаггIа гIадбахарца тIайцар Венгрера вежарий Шелковской районерча къахьегамхоша а. Безача хьаьшашца цу районашка бахабар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, республика культура министр Р. А. Сайханов, «Чеченингушвино» производственни объединене начальник Д. М. Хаматханов.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХIАБУ

Дика хьокхамаш гойташ къахьегаш ба укх шера Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза хьайбаш леладераш. Масала, дIабахача бархI бетта районе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхар цар. Цул совгIа республике яьржача социалистически яхье бархI бетта итогех хьалхара моттиг яьккхарг а лаьрхIа республикански газетий сийлен Улга тIа яьккхай цу боахама хьайбаш леладерий коллектив.

ХIанз сихбенна кийчо еш ба уж Iан замалахьа хьайбаш чусоцадара. Дукха хIама дисадац хьайбай помещенеш тоаяь яха. ТIехкхоачашъяьй гIожа доакъар Iалашдара план. Йол — 350 тонн, сенаж — 100 тонн, ча — 832 тонн кийчдаьд. ХIанз сенаж йоллаш я Барсанукаев ИбраьхIама кулгалду бригада.

С. МАДАГОВ.

ОТРЯДА ДОАЛ ДЕЛГА СПЕЦИАЛИСТА ТIАДИЛЛАД

Сунженски района «Красная Армия» яхача колхозе силоса дIайийна хьажкIаш дика хьийкъай. 250—300 центнерга кхоач гектаро луш йола гIадамаш а тIехьа аьта хьажкIаш. Дийнахьа сарралца дижац кхай тIа моторий таташ — сихденнад хьажкIаш хьокхилга.

Силос лаьттах йолла кийчъеш, лаьрххIа болх бир колхоза правленеи парткомои: социалистически яхьа условеш кийчъеш, моральни а материальни а стимулаш оттаеш, комбайнаш тIа, тракторaш тIа болх бергбола кадраш къоастаеш. Материальни гIойле елга силос кийчъеча метте хIара балхаца а лаьрхIа да. Хьалхарча 10 дийнахьа хIара комбайнеро, шоферо, механизаторо массазарча тарифни ставках доагIачул 60 процент дукхагIа алапи эц, шоллагIча 10 дийнахьа — 30 процент дукхагIа.

Колхоза правленеи парткомои цхьана яьча заседане керттера дош дар силос кийчъеча балха кулгалде бехктокхаме вола саг хьожавелга. Массане а раьза болаш хьаллаьцар колхозе дуккхача хана денз болх беш хьавоагIача ветерана, опыт йолча зоотехника, коммуниста Борис Иванович Чечина кандидатура. Из дика кулгалхо а ва, хIаьта болх вIаштIехьбаккхеи доакъар мишта Iалашде дезеи хов.

Дуккхача хана болх баьволча Б. И. Чечина дика хов социалистически яхьа низ мел чIоагIа ба. Цудухьа тахан баьча балха итогаш кхоана йовзаш хул отрядаца мел волчоа. Борис Ивановича хIара денна «къахьегама листокаш» арахец; силос кхухьа транспорт увзача тараза помеще пенах хьалъолл листок. Цу тIа хул хьалха баьнараш, тIехьабисараш, хIаране баь болх. Йоазош лоацца, чулоацаме, сов дешаш доацаш хул. Иштта, «къахьегама листоко» хоам бир 22 августа комбайнеро Дошлакиев ИсмаIалас 201 тонн силос хьекхай, 24-ча дийнахьа — 167 тонн хьекхай, аьнна. Делкъига кердача комбайнаца хьакхаьчар Кишов Анатолий. ТIаккха шоллагIча дийнахьа «къахьегама листока» тIа бIаргаяйра цунна шийтайпан тIа хьа а баьхке, из эзачул цIи, цига яздаьдар: «112 тонн силос». ЦIеча шаькъаца язъяьяр дика болх баьча шоферий Дзангиев Саварбика, Оздоев Къоасама цIераш. Иштта дIаязду Чечина листокаш тIа массаза а: цIеча шоакъаца дика къахьийгарий, сийначунца — тIехьабисарий цIераш.

Цу дийнахьа а язйир иштта: сийнача шаькъаца — цIена боацача наькъаца хьалхле яккха беннача шоферий М. Вышегурова, Д. Мархиева, Б. Хашиева, А. Хаписва цIераш. Силос яхьаш тараза тIехьагIа кIоаг болча ферменца а болхаш, цхьаннахьа саьнгта сеце гIаьле а эзе, хаьхкие юхабоагIар хьалха эза силос а яхьаш. Цу тайппара, цхьан машинах пиъ хулар. Из хоаделар болхлошта.

Тараз увзаш йолча Вышегурова Тамарас Б. И. Чечина указанегIа журнала тIа дIаязъю машина номери силоса дукхали язъяь ца Iеш, из хьаена ха а. Из — Чечина оттабаь ший тIахьожам ба.

А. ЗИМАРИН.

В. И. ЛЕНИН КЪАХЬЕГАМХОШТА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ КХЕТАМ БАЛАРАХ

Коммунизм хьалъяра практика керттерча декхарех цаI лерхI советски наха социалистически интернационализма, СССР халкъий доттагIала, дерригача мехкашкарча къахьегамхошцара барт чIоагIбара тIаберзабаь кхетам балар. КПСС-о диццалийтац, нагахьа санна вай социализмана тешаме хила гIерте, вай де дезар да наха интернациональни кхетам балар аьнна дола В. И. Ленина дешаш (ПСС, т. 30, оагI. 51).

Россерча къахьегамхошта а дунен халкъашта юкъерча болхлой болама а интернациональни кхетам балара В. И. Ленинен Коммунистически партеи баь болх къаьгга хьагойт В. И. Ленинеи большевикий партеи къаман дешах йола программа оттаяра исторе. В. И. Ленина отта а дир дегIа а доаладир вай парте къаман программо керттера дIадехараш. Уж дIадехараш эгтара диззагIа а духхьашха а юкъедоаладаьд 1903 шера хиннача РСДРП шоллагIча съездо тIанийцача парте хьалхарча Программана, дIахо дегIадоаладир «Къаман дешах йола критически заметкаш», «Шоай мукъагIа хилара йола къамий бокъо», «Къаман дош — вай программа тIа», «Болхлой класси къаман доши», «Къаман дешах йола тезисаш» яхача а, дуккхача кхыдолча а балхаш тIа.

Къахьегамхошта интернациональни кхетам балара бу берригa болх чакхбаьхаб парте, хIанз а боах цу деша хьакъехьарча ленински дIадехарашка хьежжа. Интернациональни кхетам балара даькъера керттера ленински дIадехар — классови наькъаца из проблема къоастар, цун маIан латт классайн къамийн соотношени нийса кхетаярах. Цу дешах йола марксистски решени латт классай отношенеш къамий ярел лакхагIа лархIарах, къаман дош социализм хьалъяра лоаттабеча къовсама тIатовжадарах.

Интернациональни кхетам балар классови наькъаца леладар да из пролетариата къовсама тIатовжадар, хIаьта цун классови хьашташа ма-яххара а да, цудухьа Ленина лозунг деннад: «Буржуазе демократех хьакъоастош да... халкъий вошал а доацаш, дерригача халкъех болча болхлой вошал» (ПСС, т. 34, оагI. 380).

Революционни болам дегIаахара тайп - тайпарча этапашка наха интернациональни кхетам балара даькъе хоадамболлаш дола декхараш увттадора В. И. Ленина пролетариата хьалхашка. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа нах дIакхетабе безар социалистически революци яран пролетариатага политически Iаьдал бе доллийтаран революционни къовсам лоаттабе безаш хиларах. Цу хана В. И. Ленина йоахар ...пролетариата революцена эшар да дуккхача хана болхлошта къамий цхьатарра бокъонаш хиларан царна юкъе вежарий гIулакхаш хила дезаран тIаберзабаь кхетам балар» (ПСС, т. 26, оагI 110). Цу хьалашка эффективни средство лоархIаш хиннай цо парти а къахьегамхой еррига кхыйола организацеш а интернациональни принципах хьаяр. Парте балха опыт цу лостамах вIашагIа а тохаш, В. И. Ленина къаьстта белгалдоахар цу деша даькъера Кавказа партийни организацей толамаш. А. М. Горькега ше дахьийтача письмо тIа цо яздора «...тха Кавказе а с.-д. гуржий +армянаш +татараш +эрсий берригаш а цхьана с.-д. организаце болх беш хилар итт шу совгIча хана! Из деша яхаш дац, къамий дош — пролетарски наькъаца къоастадар да. ЦаI мафа боаца къоастам ба» (ПСС, т. 48, оагI. 162).

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци котъяларо керттерча дешаех цаI даь хьалхашка оттадир къамий дош къоастадар. Цудухьа къахьегамхошта интернациональни кхетам балара дешай лоархIам чIоагIгIа лакхбеннаб. Интернациональни кхетам балара керттера хьал лийрхIад В. И. Ленина из гIулакх хьинаре чакхдоаккхаш хилар. Толам боаккхаргхиларах бола тешам хеташ хиннаб Ленина дуккха къамаш дахача Россерча халкъаша революцена йолча гIойленна цхьана хьегача къих, цо лийрхIад, «цу хьакъехьара эггара дикагIа йола средство деррига-юха шоай бе долла гIертача» помешикаштеи капиталисташтеи «духьаларча къовсаме пролетариата диктатурен Советски Iаьдали хьаллацара цхьана бу болх ба» аьнна (КПСС, т. 40, оагI. 46).

Октябрал тIехьагIа йолаелар къамий дош къоастадара керда этап, цун маIан латтар ший тайпарар историчерчух хиланза йола дукхача къамий социалистически пачхьалкхе хьаярах. Цу юкъа де лерхIаш хиннар дар хьалха царизмо тоIадаь даьхна халкъаш экономически, политически, культурни даькъе хьалхалаттаращца фактически дIанийсдена ца хилар дIадоаккхилга, дIаяхача хана националисташеи шовинисташеи ма-могга хьалхьедаь къаьст - къаьстача къамашта юкъе хинна цатешам, цабезам, моастагIал юкъера дIадаккхар. Цудухьа къахьегамхошта интернациональни кхетам балара даькъера керттера декхар хетар В. И. Ленина «капитализмах юхебиса тайп - тайпарча къамех болча къахьегамхошта юкъера цатешам цIенбаь дIабаккхар, цун метта сакхетамерен шоай мукъагIарен цхьоагIо хьахилар». (ПСС, т. 38, оагI. 111). Цу наькъа тIа дукха халонаш нийсъелар Советски Iаьдала. Царизмо юхейитача цIенхаштатача халонех цаI яр Россе йистошка даьха халкъаш чIоагIа тIехьадиса хинна хилар. «ДIатIахьажал шо,— яздора В. И. Ленина, — РСФСР карта тIа. Вологдана къилбаседенгахьа, Дона тIарча Ростованеи Саратовнеи къулба-малхбоаленгахьа, Оренбурганеи Омсканеи къулбехьенгахьа, Томскана къилбаседенгахьа доазув доацаш йоккхий арепаш яда, царна тIа хошаргъяр итташ Iалаьмате йоккхий культурни пачхаьалкхенаш. ХIаьта уж еррига аренаш дIалаьца латташ я патриархальщина, ах-акха а хIаьта диазза акха а гIулакхаш» (ПСС, т. 43, оагI. 228). Ювцаш йолча территореш тIа даьхача халкъий экономически а социальни а хьалашта енна из характеристика ше йолча бесса революци хилалехьа пачхаьа режимо къиза тоIаяь яьллачеи «ший» эксплуататораша иштта къиза низаш даьчеи цу ханарча Нохч - ГIалгIайчу лаьттача хьалашта йоагIаш а я. Халкъ царизмо хьаллоацаш хиннача дына фанатизмои тIехьадисача гIулакхашеи тIаоттаяьча халонна кIал доаллар, цуша тIалаттар фу хьда цIенденна дIадалара кхерам. Цул совгIа, хьал дикъдора къонача Советски Iаьдала царизмо юхедитача цIенхашттарча къамашта юкъерча цатоамаша.

Цу тайппара, берригача мехка а санна, Нохч - ГIалгIайчу къамий дош къоастадара даькъе хьалхарча арганара декхараш а хинна хьалхашка эттар Советски Iаьдала промышленни производство эсала дегIаярца, болхлой класс вIалла йоацар санна хиларца, дегIаена транспорт ца хиларца, культура лоха хиларца дувзаденна дола хьалха тоIадаь даьхнача халкъий фактически бокъонаш керте латтарий ярашта нийса ца хилар дIадоаккхилга. Из доацаш, укхаза яр чоалхане къамашта юкъера вIашдухьаленаш. Цудухьа шоай маIанга диллача интернационалистски долча халкъий бокъонаш фактически цхьатарра ца хилар дIадаккхара чакхдаьхача гIулакхаша дикка гIо дир къахьегамхошта интернациональни кхетам лулга тоаде, къамашта юкъера гIулакхаш нийсача новкъа даха. В. И. Ленина хьахьекхар конфликтай овлаш тедара мел боккха лоархIам болаш да тайп-тайпарча къамий хьашташ теркалдар.

Коммунистически парте X-чеи XII-чеи съездий решенеш тIа белгалъяьккхаяр тIехьадисача халкъашта массе оагIорахьара гIо дара программа. Цу программо чулоацар халкъий бокъонаш фактически нийса ца хилар дIадоаккхилга. Цу дешах йолча съезда резолюце тIа общественни боахамеи вахара дерригача доакъошка къамий бокъонаш цхьатарра ца хиларах юхедисараш леррагIа дIадаха дезаш долча къамашта юкъе цIераш яьхай нохчийи гIалгIайи. Чакхъякха лаьрхIаяр социальноэкономически, политически, культурни хьакъехьарча мероприятей комплекс. Коммунистически парте дика кхетадора, нийсхо ца хилар дIа ца даьккхача халкъий шоай мукъагIара цхьоагIо вIашагIйоллилга, СССР дерригача къамех бола болхлойи ахархойи вIаши гаргаозилга, вIашагIтохилга дувца йиш йолаш а доацилга. Цудухьа бокъонаш фактически цхьатарра ца хилар дIадаккхара беш бола болх керттера лоархIам болаш бар, правови нийсхо яьчул тIехьагIа.

Нохч-ГIалгIайчен экономика хьахилара боккха лоархIам болаш хилар 1923 шера март бетта ВЦИК-о баь Нохчиченнеи ГIалгIайченнеи 20 совгIа промышленни предприяти хьожаярах бола соцам. Нохчийи гIалгIайи халкъашта Советски Союза кхыча халкъий оагIорахьара гIо делга цул тIехьагIарча хана а дIахо дихьар. Из пролетарски интернационализма образец яр, цо гIо дир нохчаштеи гIалгIаштеи, хIаьта иштта республике дахача кхыча халкъашта а социальни, экономически, культурни прогресса сийрдача новкъа довла, новкъостал дир къамий духовни сибата кIоаргга хувцамаш де, къамашта юкъе хиннача цатешамах юхедисараш дIадаха, торо хилийтар къахьегамхошта халкъий доттагIал деза лоархIаш хургболаш кхетам бала.

Коммунистически парте кулгал а деш, мехка индустриализаци юрта боахама коллективизаци еш, культурни революци чакхйоаккхаш Советски социалистически пачхьалкхе а цун лоархIамегIара кIийле — болхлойи ахархойи цхьоагIо а чIоагIъяра, къамий районашка социализ хьалъяра ларда тIа болхлой класса кадраш хьаяра советски халкъо Iалаьмате йоккхий мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш «Къаьнача Россега чIоагIа товш хинна тIехьайиса къамий йистош яха понятие йолаш яц» (Л. И. Брежнев. «Ленински наькъаца» т. 4, оагI. 54).

Социализми коммунизми хьалъеча советски халкъаша гIо дар а вIаши новкъостал дар а бахьан долаш лоаццача исторически юкъагIа къамий дош къоастадеча Iалаьмате доккхий толамаш даьхад еррига советски республикаша. Хьаьь яр хIара союзни республика экономически потенциалаш органически чулоаца цаI йола халкъа боахама комплекс, — цаI йола социалистически экономика. Укхаза йоаггIаш йола моттиг лоац эзараш долча говнаша кхыча республикащеи промышленни центращеи ювзаеннача социалистически Нохч - ГIалгIайчен экономика. Из къаьгга хьахьокх Нохч - ГIалгIайчен вахарерча факташа. Мехка массанена а довзаш да грозненски мехкдаьттахой-химикий, къаьстта а СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода толамаш. Предприяте арахецача еррига продукцех 80 процент дикала Знак а тIалатташ я. Цу тайпара толамаш доахалурга дапар завода коллективага шийка стабильни доаца газа бензин лоаттадеча Ставрополерча, бензол лоаттадеча Краснодарерча, кхыйола продукци лоаттаеча Днепропетровскерча, Макиевкерча, Кременчугерча предприятешна цо тешшаме гIулакхаш леладаь децаре.

Къамий отношенеш дегIаахара хIанзара этап ювзаена я керда исторически общность — советски халкъ хьахиларца. Кердача исторически общносто—советски халкъо хьагойт социалистически къамий маIанен сибатен хинна овлангара хувцамаш, дувц цар.интернациональни цхьоагIойах, СССР къамашта юкъера доттагIали вошали чIоагIдаларах.

Керда исторически общность — советски халкъ хьахилар — из ший тайпара дола къамий общносташ ца лоархIаш дола керда къам хьахилар дац. Цо хьагойт ший керттера белгало халкъий доттагIал дIахо чIоагIдалара, уж массе оагIорахьара вIаши гаргадахара, интернационализм дегIаяра, къамаши къамий отношенеши дегIаахара закономерни тенденци хилар.

Коммунизм хьалъяра декхараш къестадара хоадам беш йола принцип а хинна дIаэттай социалистически интернационализм. Вай мехка керда наьха исторически общность — советски халкъ хьахиларо хьагойт социалистически къамаш дегIаахара керда этап йолаялар, тешал ду социализм котъяьннача обществе «законах дола моллагIча къамагIча къахьегамхошта эшараши прогрессивни дола цар кхача лерхIарашин духхьашха интернациональни цхьоагIонца кхоачашдергдола керда, лакхара адамий общежите формаш хьахиланза ярг ца хиларах» (ПСС, т. 26, оагI. 40) йола ленински вывод нийса хилара.

В. НАУМЕНКО,
ЧИГУ аспирант.

Сийлахьча Октябра шовзткъеи итт шу дизара сийна «Дендробеш» хьайир 1967 шера Грознерча городской хьун боахамо.

Цу хана денз дукха ха яьннаяц. Дерригаш а дIалаьрхIача цхьайтта — шийтта шу мара дац. Цхьабакъда из беш денгара денга, шерагара шерага тоалуш, хозлуш йоагIа.

Таханарча денга лаьрхIача, из санна хьун беш вай республике кхы яц. ХIаьта массанена а ховш ма-дий гаьнех мел пайда боал, Iалам цар мел хозду.

«Дендробешо» дIалоац 14 гектар, хIаьта 200 совгIча гаьний сорташ да цу беша. Хоза аллеяш я, масала, березови, липови, иштта кхыяраш, царех цхьаццаяраш хоза тоаяь, наькъаш дехка я.

Духхьал вай республикера баха ца Iеш кхыча моттигера а, кхыметтел доазол арахьарча мехкашкара а бахкха нийсбенна нах а ух цу беша салаIа. Цунна тешал ду «Дендробеша» дагIача хьун боахама пропаганда цIагIа уллача пожеланейи предложенейи книжка тIа даьча йоазоша. Царех тIеххьара цхьа йоазув да укх шера Йеменера бахкхача хьашаша Iарбий меттала даь, «Дендробеш» хестаеш дола йоазув.

ХIара гаьна тIаводаш, из мишта ях хьожаш лел городской хьун боахама директор Тесленко Дмитрий Семенович.

«Ткъаь итт шу да хьун боахаме аз болх бу, — йоах Дмитрий Семеновича. — Цхьабакъда укх тIеххьарча цхьайтта шера укх беш санна дог гIоздаьккхадац хIамо. Укх беша ягIача хIара гаьна истори довз сона.» Цо хьадувц малагIа га мичахьара ена шоаш дIаегIай. Вай мехка дукхача миIингашкара хьахкхихьа гаьнаш я беша. Боча-бIарий историех лаьца дувц цо. «Дендробеша бе-беча оагIошка дIадегIар уж, цхьан оагIора дараш дика хьувкъаш дIа а лета дагIаш да, вокх оагIора дараш дIа а ца латаш, докъаденн а д. Иштта шн-ший истори а, шиший тайпа а да хIара гаьн.

Къаьстта ала догдоагIа «Голубая ель» яхача гаьнах. Из ший тайпара дог хьоасташ, дега цIена, хоза хьаж йолаш га я, ма-дарра аьлча, цунна юхера дIа а ца воалаш даим латта догдоагIа. ХIаьта лесхоза директора а дувц, укх беша мел веначун цу гаьнашта къаьстта безам тIабода яхаш.

Духхьал Iалам ходдаь Iац «Дендробеш». Цига балхаш деш, Iалам довзаш диззача аьхки дешархойи студенташи хул. ХIаьта хьун боахама пропаганда яра гойтара пособещеи гербарещеи хоза кийчдаь цIа да «Дендробеша».

«Дендробеша» Iунал деча къаьстта белгалбаьнна ба беш лелаеча бригада бригадир Астамуров Ахьмад, Юсупова Iайна, Усманов Хьамид, Эльтамирова, АсмаIа.

Х. АУШЕВА,

Сурта тIа: «Дендробеша» керттерча аллея тIа (аьрдехьара аьттехьа) Юсупова Iайнаи Эльтамирова АсмаIеи.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХАЛОНАШЦА КЪУВСАШ

Хьу — вай даьхен Iалама рузкъа. Цига къахьегача дуккха миллионаш болча наха юкъе ба мехка эшача гIулакха дуккхача маьхера попа хьу дIакхухьийташ бола вай республика хьун боахамий болхлой. Попа хьу Нохч-ГIалгIайчене мара Къилбаседа Кавказе кийчъеш яц.

Мебель, музыкальни инструменташ, паркет, дахчангамий плиташ, тайп-тайпара фанера арахецача эггара чIоагIагIа эшаш йола дахча я поп.

Духхьал Ермоловски леспромхоза коллективо Советски Союза 40 потребитела дIакхухьийт поп. Цу барт тайнача коллективо шерагара шерага шоай производственни хьокхамаш тоаду, овсарегIа къахьег.

Леспромхоза валови продукци арахецача йоккха моттиг дIалоац колодочни сектеро. Из экономически пайда боалаш продукци я. Иштта пайдане гIулакх да тIакхача хало долча хьунашка болх бара дукха хана денз хьаь йола хьу кийчъераша шоай балха юкъейоалаяь крана керда инструкци (канатни способ), цу способагIа эггара дукхагIа болх баьб Рошничински хьун пункта хьу кийчъераша. Цу халача довкъашка тIош тIа гIолла шоай машинаш лелаю хIамах бIу ца къожабеча водителаша.

Лоамашка кIоаргагIа хьалчу ме вода, наькъаш халагIа да, лакха я. Хьу тIаетта йола машина халла мара йоалалац хьалтIа, цхьаццайолча хана ДТ-50 яхача низ болча трактора тIехьа а тессе йоалаю уж.

Цу халача лоаман хьалашка хьу тедаш ба шоай дикача къахьегамца • белгалбаьнна бола хьу тедараш Гехаев Сайт-Хьасан, Ахмадов Мухтар, Исмаилов ТIаус. Уж берригаш а нийслагIча пятилетка ударникаш ба.

ДогIа, лоа делхар аьле бIу ца къожабеш шоай тракторан болх бе арайоах коммунистически къахьегама ударникаша трактористаша Сулаев Денилбека, Темирсултанов Мовлдина, Ахмадов Лаьчас, кхыбараша.

Шоай сменни заданеш тIеххоачаш а еш дии бийсеи ца къовсаш цу чоалханеча наькъашка гIолла хьу дIакхухьаш ба Байсаров (Ширвани, Ацаев Магомед, Сагаев Сайхан, Сасоев Абдусалам, иштта кхыбараш. Цар денна нормаш цкъан ялхаззен кхоачашъю. Иштта дика къахьегаш ва автокрановцик Джабраилов Султан.

Халонашца къувсаш, царех дика лоархIабеш хьабоагIа цига къахьегаш бараш. Царех ва ханна къаьна воллаше а ший ден нормаш тIеххоачашъеш хьавоагIа секторщик Бушуров IабдулХьажа, моторист Аюбов Абубукар, къахьегаме хьокхам луш бола комсомолкаш станочницаш-старцовщицаш ИбрагимовгIар Айдани ПаьтIамати, Умарова Дунка, болхлой Бетилгериева Зулай, Зубайраева Самарт, иштта кхыбараш а.

Наькъий хьалаш иштта хала дале а, дика вIаштIехьадаьккха да укхаза болх бечарна кхачан гIулакх. Дукхача хьун пункташкеи хьу хьокхача моттигашкеи бIайха кхача кийчбу кухнеш я.

Бакъда каст-каста делхача догIаша новкъарле ю укхаза болх бечарна, къаьстта хьу аракхухьачарна.

Цу леспромхозо производственни план кхоачашъеча лоархIаме дакъа лоац гаражеи ремонтно-механически мастерскеи балхо. Хьу тедача моттигера из IоъарайоаккхачаI укхаза дика вIаштIехьъяьккха я чоалханеи дукхеи техника. Мастерскойи гаражеи коллектив шийна могар деш я цхьаккха машина сеца ца латтийтара. Цхьайолча хана дика хилча укхаза ден-бус цахаддаш хьу IоъараозилгаI вIаштIехьдоакх. Укхаза кIезига iбац чоалханеча техникана ремонт яра йоккха опыт йолеи технически грамотнии болхлой. Шоай декхараш кхоачашдаь ца Iеш производствана эшачун йоакхо а еш водителий къахьегам аттача баккха гIерташ, цу оагIорахьара даим кердадараш лехаш, Iан хьалашка болх бар леррттIа вIаштIехьдаьккха тоаде гIерташ ба уж.

Массадолча дикача, пайданеча гIулакхашка доккха дакъа лоацаш ба ремонтно-механически мастерске заведующи Р. К. Геронимус, токарь - коммунист Хамиев Махьмуд, автослесарь А. Салимов, иштта кхыбараш.

Духьала Iалама халонаш нийслой а хьун болхлой шоай декхарех дика лоархIабу. БархI бетта товарни продукци арахецара план 100,4 проценти из маьхала якхара план 101,7 проценти кхоачашъяьй цар. ХIаьта 1979 шера чотах къахьегаш я дахчах оатхалаш еш йолча Урус-Мартановски цеха, Рошничински Предгорненски хьун участкай коллективаш.

Ермоловски леспромхоза коллектив шийна могар деш я пятилетка кхоалагIча шера программа ханал хьалха кхоачашъяра.

Я. ЦУЕВ.

НАХА ЭША САГ

обувщик Сергей Аванесян. Боккхача дезале ваьв из. Даи воккхагIа вола вошеи тIем тIа боабаьб цун, дезал кхаба бийзар наьнна. Эггара хьалха Азербайджане колхозе вахар Сергей балха. Цига шин шера болх бича Грозне воагIа из ваха. Укхаза 15 шера болх бу гIишлошъеча. УнахцIено талхарах специальность хувца йийзар цун. 1974 шера денз ва из № 49 йолча ремонтни мастерске болх беш.

Цу мастерске ух болхлой, гIулакхера нах, дешархой. Уж сенна ух ховш да: кога гIирса ремонт яйта.

ЧIоагIа эздел долаш, нахаца Iимерза волаш, цхьаннега а халахетаргдола хIама

Ше мичцахьа болх беш вале а, хьалхарча плане пачхьалкхен хьашташ, халкъа хьашташ уттаду советски саго. Цу тайпарча нахах цаI ва кога гIирс беча а ремонт еча а фабрика № 49 йолча мастерской мастерца оалаш саг ва Сергей. Цудухьа хийцца болх из волча клиенташ, «Лоткъамийн предложенейн книжка тIа» да № 49 йолча мастерске болх беш болча наха кога гIирс ханнахьа а дика а тоабарах баркал яхаш дола йоазош да.

План а бетта-бетта кхоачашъю С. Аванесяна, дуккхазза тийннай цунна сийлен грамоташ, баркал оалаш приказаш дийттад фабрика кулгалхоша.

Цхьа наха къердаш бола болх беш воаца саг башха теркал ца веш моттигаш нийслу. Сергей Аванесянаца гIулакх доагIача наха цун сий ду. Иштта йоах дилла а из волча ухаш болча наха — цIен нанас Хусаиновас, ЧИАССР Лакхехьарча суда йоккхагIа йолча консультанта Мартиросян Аллас. Бакълув уж: саг ший моттиге ва.

М. ГАДАЕВ.

ШИ КIЕЖ

Пятилетка кхоалагIа шу толаме чакхдаккхара тIехьа яьржача социалистически яхье керда толам баьккхаб Карабулакски бурув тохара балхий управлене коллективо.

Бурувдеттараша Грузински ССР мехкдаьтта доахаршта дукха ха юкъе ца йолийташ цхьатарра эксплуатаце дIаеннай дукха мехкдаьтта лургдола мехкдаьтта кIеж теха ши скважина.

Уж боккха низ бола, 2700 — 2800 метр кIоаргачара хьайоагIа ши кIеж мастера И. И. Соломатина бригадо бурув техача № 76 йолчеи мастера С. Ш. Шмавонянц бригадо бурув техача № 61 йолчеи скважинашкара хьалтехай.

Шаккхе а скважина вежарашха йолча ГуржегIа Самгоре я.

Белгалдаккха дезаш да Карабулакерча мехкдаьтта лехараша карара шу доладелчахьа лакха дебит йола ялх скважина эксплуатаце дIаеннилга.

Лаьттан тIоанашта еш йола штурм толамца дIахьош я.

А. БАКАЛЮК.

КПСС ЦК ИЮЛЬСКИ (1978 ш.) ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ ВАХАРЕ

200 ЭЗАР ТОНН ШЕКАРА СВЕКЛАШ ЯХАРА ТIЕХЬА

Берригa советски нах а санна, КПСС ЦК июльски Пленума решенеша хьинар айдаь къахьегаш ба Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхой. Уж решенеш, Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада положенеши выводаши кхоачашъе еза шоай къахьегама программа а лаьрхIа тIанийцай цар.

Пленума балха итогаш а йийца, цунца ювзаенна шоай торонаш а лаьрхIа, республикерча свеклаш лелаераша керда социалистически декхар тIанийцад — 200 эзар тонн шекара свеклаш чуэцеи уж пачхаьалкхенга йохкеи. ХьалхагIа тIанийца хиннача декхарал 10 эзар тонн дукхагIа я уж.

Укх шера вай республике шекара свеклаш дIайийнай 9125 гектара тIа. ТIахьежжа даьча лоархIамаша, хьахьокхачох, шоай дош кхоачашде торо хургья свеклаш лелаерий — хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 250 центнер мерза овлаш лургдолаш ба хьувкъам.

Цхьабакъда, цу «юкъера хьокхамаш» айдаьд пятилетка план укх шера кхоачашъяь йоаккхаш долча боахамаша. Масала, «Шалинский» совхоза коллективо шин шера планал совгIа 9,2 эзар тонн шекара свеклаш дIаеннай пачхаьалкхена, хIаьта кхы а 10 эзар тонн дIаелча цо ший пхе шера план кхоачашъю. ЛоархIамашка диллача, укх шера 16 эзар тонн свеклаш дIаяла йиш хургья цу совхозага.

Дика хьокхамаш даьхад дIадахача шера Шалински районерча XX партсъезда цIерагIча колхозо а — 450 гектарах хIоране тIара цига чуийцай 340 центнер свеклаш, хIаьта планал совгIа пачхаьалкхенга ехкай 5 эзар тонн.

Во къахьийгадац Ачхой-Мартанерча «Самашкинский» совхоза, Наьсарерча «Маяк» яхача совхоза, кхыча боахамий свеклаш лелаераша.

Цунца цхьана, республике кIезига дац пачхаьалкхен декхар тIадиса боахамаш. Масала, Шалински района «Автуринский» совхоза шин шера итогех пачхаьалкхена 12 эзар тонн свеклаш дIаяла езаш декхар тIадисад. «Джалка» яхача совхоза 3,4 эзар тонн свеклаш тIайисай; планаш кхоачашъяра дукха свеклаш дIаяла езаш йисай иштта Урус-Мартанера «Горец», «Гехинский», «Гойтинский», «Урус-Мартановский» совхозаш.

Анализ йича гучадаьннад, цу боахамашка свеклаш дIаялара план кхоачаш ца яра бахьанаш из культура хьалкхеяра агротехника телхаяр долга. ТIаккха из дош миштa кхетаду тIехьадусача боахамний специалисташеи кулгалхошеи?

Тохкамаша хьахьокх, дуккхача боахамашка соахкара гIалаташ укх шера а деш хилар. Агротехника телхаелга юххьанца денз хьадоладаьд. «Автуринский» совхозе республике хьалхарчарца дIайийра укх шера 1060 гектар долча лаьтта шекара свеклаш, хIаьта цунах ах кхай тIа хIама хьалтIаялланзар. Гучадаьлар, йоаггIаш йола обработка ца яьча эзба тIа свеклаш дIайийна хилар, доагIачул шозза кIоаргагIа фу дIадийнилга.

Специалистий бехкагIа совхоза 15 эзар сомал совгIа зе хилар. Шекара свеклаш шозлагIа дIае йийзар, хIаьта а планагIа боагIа хьувкъам цу кхай тIара боаккхаргбац. ХIана аьлча свеклаш дегIаяхкара тIехьайисай хьалха дIайийначa вокхарел.

«Джалка» яхача совхозе 50 гектар кхай тIа хила йоаггIача тайпара дика йоаца, дохьаж теха «приманкаш» товсар бахьан долаш дIадийна фу дайра, цIаьхка а дIас йийзар культура. «Ореховский» совхозе 18 гектара тIара свеклаш яйра уж кIалхара яхара де йиш йола гIулакх ший ханнахьа кулгалхоша ца дар бахьан долаш. Цу тайпара масалаш кхы а дуккха доаладе йиш я.

Шекара свеклай хьувкъама Iаткъаш да ший ханнахьа царна оасар ца дари уж нийлх ца яри. Практико хьахьекхад уж балхаш тIехьададахаро хьа ца хулийташ дукха хьувкъам бусаш хилар.

Урус - Мартанерча «Горец» яхача совхозе июнь бетта а нийлх ца еш лаьттар доккхийча кхашкара свеклаш. «Автуринский» совхозе свеклаш дIайийна 8 гектар кха аха дийзар, йоархIах из цIенде йиш а йоацаш. «Джалка» яхача совхозе 40 гектар свеклаш ма-дарра аьлча оасар ца дарахи нийлх ца ярахи яйра.

ХьатIакхаьчай республикерча свеклаш лелаерий эггара бехктохкамегIа йола ха — хьувкъам чуэцилга. Экономисташа лаьрхIача гучадаьннад, свеклашка дIадодача рузкъах ах уж чуэцарген шекара заводе дIаяхьарген дIадодилга. Из болх эггара дукхагIа къахьегам дIалоацаш ба цудухьа специалистий декхар да колхозашкеи совхозашкеи цунна ма-хулла дукхагIа механизаци елга.

Тахан республикерча свеклаш кхеераштa хьалхашка латта декхараш мел лоархIаме да хара цIаькха а хьажа деза соахка нийсдалийтача гIалаташка. Свеклаш чуэцилга цIенхашттача графикегIа дIадахьа деза, хIаьта уж графикаш колхозийн совхозийн специалисташа шекара завода болхлошца цхьана, царца дага а баьнна, оттае еза. Практико хьахьокх, шоаш оттаяьча графикегIа дуккхача боахамашна свеклаш чуэцаш ца хилар.

Соахка сентябрь бетта тIеххьарча шин кIирагIа шекара заводе свеклаш дIакхахьара график телхае йолаелар, хьадаьха свеклай овлаш массехк дийнахьа кхашка дадийсар, шоай дикали дозали доа а деш. Бутт бовча хана графикагIа свеклаш хьакхухьаш дацар Гудермески районера цхьадола боахамаш мара. ЛерхIаш хиннача 65 денна меттел, цхьадолча боахамаша 90—95 денга, хIаьта къаьст-къаьстача колхозашеи совхозашеи 115—120 денга кхоачаш йIаьхйир заводе свеклаш дIакхихьа ха. Царех цаI я «Горец» яха совхоз, цо декабрь бетта юккъе а заводе дIакхухьар свеклаш.

Графикаш телхаяра керттера бахьан дар автотранспортах пайда нийса ца эцар. ХIара автомашино дийнахьа 1,6 рейс йора заводе, йоагIаш йолча 3—4-нена меттел. Завода юа дукха машинаш Iовра Iуйрийна 10 сахьат доалача хана, хIаьта сайрийнна 7 доалача хана дIайовлар. Ден-бус хьатIая езача 4 эзар тоннах заводе хьаяхьар 1,3—1,4 эзар тонн. Цу гIулакхаша хьагойт аьнна хеталу, «Горец» яхача совхозеи цхьадолча кхыча боахамащеи декабрь бетта юккъе а тIехьа свеклаш заводе дIа хIана увзар.

КIезига нийслацар свеклаш зIамигача кучнаех кIираш а доахаш кхашка латташ моттигаш а цкъаза кхыметтел лордашца а къайла ца йоахаш. Специалисташта дика ховш да цу тайпара «лораяро» итт дийнахьа свеклащцара 25 процент дозали 1— 1,5 процент шекари доаделга.

Наггахьча боахамашка мара яьцар свеклаех элаш. Цхьадолча боахамашка элашта меттел массехк автомашинаца хьаена свеклаш хьагул а йийя ютар. Практико хьахьокх, аргIаш деш ца хилча, ханнахьа свеклаш чуийца яха низ вай совхозийи колхозийи хIанз а боацилга; уж дIакхахьа ма-эшша автотранспорт яц.

Свеклаш чуэцача хана керттера дакъа уж чуэцаш йолча комбайнашка кхоач. Вай республика боахамашка хIанз йолаш я свеклаш чуэца эггара кердагIйола 50 комплекс. Цо торо хулийт ма-хулла кIезигагIа кулгашца къа а хьегаш 45—50 бал-ха дийнахьа свеклш чуийца яха.

ДIадахача шера комбайнашца чуийца свеклаш цхьа эзар гектар совгIа яр, е планаца лийрхIачул кхозза кIезигагIа. Шалински районерча Ленина цIерагIча колхозе бIарччача гуйрийна цхьа гектар чу ца эцаш сеца лаьттар ши комбайн. Бакъдар аьлча, цу гIулакхаца кIезиг-дукха бехк «Сельхозтехника» объединене болхлой а бар — цу машинашта йоаггIаш йола регулировка е новкъостал ца дарах.

«Джалка» яхача совхозе таханарча денга сеца латташ я, болх бе кийча а йоацаш, свеклаш чуэцаш йола ши комплекс. Уж кийчъяран тоаярен хьадеш хIама дац. Шоай болча низах 20—25 процент мара болх бензар соахка комбайнаша «Лермонтовский», «Гехинский», «Горец» яхача, кхыча совхозашка.

Свеклаш дIаювш долча боахамий кулгалхоша кхетаде деза укх шера уж комбайнаш сеца латташ моттигаш нийслойя цу гIулакха шоаш цIенхаштта жоп лургдолга; лоаттае йиш яц болх ца байташ иштта чIоагIа эшаш йола техника.

КПСС ЦК июльски Пленума соцам тIа юрта боахаме керттерчарех цхьа декхар лаьрхIа да укх пятилетке а дIахо йодача хана а ма-хулла дукхагIа генараш, шекара свеклаш, кхыйола лаьтто лу продукташ йоахилгеи пачхаьалкхенга йохкилгеи. Пленума из указани кхоачашъеш вай республикерча свеклаш лелаераша лаьрхIад укх шера шекара заводе 200 эзар тонн свеклаш дIаяла.

Из болх бешшехьа а дагалоаттаде деза тIадоагIача шера хургболча хьувкъама лард тахан кийчъелга. Цудухьа октябрь бутт юкъенхачалехьа аьха яккха еза свеклашта лаьрхIа йола еррига эзбь, хIаьта хIара гектара тIа 15—16 центнер йолаш минеральни удобренеш товса еза.

С. АКАЕВ,
республика юрта боахама министерства воккхагIвола агроном.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхачу шерашка цІена къахьегарахи къахьегамс карагІдаьнарий хам беш СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла:

ЗАВОДСКОИ РАЙОНЕ ГІОЛЛА

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединенен В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ-ен гІолла:

Борисов Николай Александровича — участка начальника.

Белянина Ольга Сергеевнана — оператора.

Грубникова Людмила Александровнана — оператора.

Даргаев Заурбек Дашаевича — грузчика.

Дорошинская Сима Гедальевнана — пенсионеркана.

Долгов Пантелей Анатольевича — слесара.

Исраилова Сейхата — оператора.

Круподеров Владимир Федоровича — такелажника.

Кургускина Анастасия Платоновнана — оператора.

Кравцова Прасковья Ивановнана — проектно - конструкторски бюро начальника заместитела.

Козлова Антонина Алексеевнана — финансови отдела начальника заместитела.

Карицкий Петр Федоровича — оператора.

Канонькина Нина Александровнана — нормировщицана.

Моргунова Таисия Васильевнана — лаборанткана.

Нестеров Александр Ивановича — такелажника.

Плевачук Нина Васильевнана — машиниста.

Поплавская Александра Васильевнана — централизованни заводской лабораторе начальника.

Разин Владимир Андреевича — оператора.

Сергиенко Виктор Ивановича — механика.

Седых Любовь Петровнана — оператора.

Сушкова Елена Николаевнана — оператора.

Степанова Елена Константиновнана — оператора.

Уитилова Феодосия Дементьевнана — планови отдела начальника.

Хозиков Иван Сергеевича — оператора.

Цыркунович Галина Дмитриевнана — оператора.

Чабанов Петр Сафроновича — оператора.

Шамрай Зинаида Васильевнана — оператора.

Грозненски радиотехнически заводе гІолла:

Абрамова Тамара Ароновнана — балхаш дІанийсдечоа.

Барковский Александр Александровича — слесара.

Городков Федор Васильевича — наладчика.

Груняшин Иван Филипповича — болхлочоа.

Дынина Антонина Николаевнана — прессовщицана.

Елисеева Евдокия Григорьевнана — монтажницана.

Калаев Николай Борисовича — слесара-инструментальщика.

Клинкова Анна Давыдовнана — прессовщицана.

Ковалева Екатерина Викторовнана — кладовщицана.

Коган Михаил Григорьевича — слесара.

Кузьминова Вера Ивановнана — кладовщицана.

Назаренко Александра Михайловнана — уборщицана.

Погорелова Анастасия Егоровнана — гальваника.

Ротарь Штефана Ивановнана — слесарь-сборщика.

Савченкова Надежда Григорьевнана — гальваника.

Синицикова Любовь Андреевнана — контролера.

Соклова Екатерина Васильевнана — гальваника.

Спасская Зоя Владимировнана — слесара-сборщика.

Тягло Вера Ивановнана — штамповщицана.

Халеева Анна Максимовнана — обработчицана.

Холопова Анна Гавриловнана — литейщицана.

«Чеченоингушстройматериалы» яхача объединене № 1 йолча Грозненски гІишлон материалий комбинате гІолла:

Толстова Анна Александровнана — сушильщицана.

Попов Петр Яковлевича — слесара.

Лазаренко Александра Андреевнана — обжигальщицана.

Производственно-товарни конторе гІолла:

Азимов Таштимир Азимовича — болхлочоа.

Горякова Вера Карповнана — оператора.

Войнович Анна Васильевнана — инженера.

Вечканова Евгения Андреевнана — болхлочоа.

Карачкова Тамара Ильиничнана — оператора.

Зубарев Петр Кирсановича — болхлочоа.

Литвинов Федор Афанасьевича — газоэлектросварщика.

Андрюнин Егор Александровича — болхлочоа.

Катрич Семен Трофимовича — болхлочоа.

Тищенко Владимир Георгиевича — установка начальника.

Гусев Михаил Алексеевича — болхлочоа.

Кацевман Андрей Зусимовича — управляюще заместитела.

Червякова Ульяна Власовнана — аппаратчицана.

Пинчук Мария Георгиевнана — оператора.

Ривакова Светлана Константиновнана — оператора.

Кухаров Владимир Степановича — болхлочоа.

Чермошенко Лидия Федоровнана — оператора.

Харло Михаил Федоровича — болхлочоа.

Шомин Георгий Афанасьевича — слесара.

«Грозэнерго» РЭУ ТЭЦ-2 гІолла:

Еремина Вера Алексеевнана — ВОХР стрелока.

Кулряцов — Николай Емельяновича — электрослесара.

Клименко Лидия Федоровнана — стрелока.

«Чечингражданпроект» проектни институте гІолла:

Загребайлов Игорь Ивановича — керттерча архитектора.

Мальцева Эмилия Павловнана — болхлочоа.

Форостинко Антонина Александровнана — керттерча инженера.

«Чечингсельстрой» треста автотранспортни конторе гІолла:

Трухин Евгений Павловича — автобуса водитела.

Грозненски ацетонови заводе гІолла:

Спирина Екатерина Григорьевнана — аппаратчицана.

«Грознефтехимремонтстрой» треста № 3 йолча ремонтно - гІишлон управлене гІолла:

Горбачев Константин Георгиевича — газосварщика.

Берсанукаева Манаша — штукатура-маляра.

№ 7 йолча треста Грозненски МУС автобазе гІолла:

Щербинина Вера Анисимовнана — болхлочоа.

Ларина Мария Алексеевнана — товарни кассира.

Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене Грозненски аьшкабетонни конструкцей заводе гІолла:

Валинец Александра Андреевнана — формовщицана.

Пономарев Василий Ильича — антикоррозийщика.

№ 9 йолча болх беча кагирхой сайрийнарча школе гІолла:

Кузнецова Валентина Ивановнана — хьехархочоа.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене вІашагІтехача ВОХР отряде гІолла:

Авраменко Мефодий Мефодьевича — отряда начальника.

Азиев Абубакира — стрелока.

Галич Зинаида Илларионовнана — стрелока.

Краснов Василий Малофеевича — отряда начальника.

Попов Василий Ефремовича — мастера.

Заводской РВД-рча ведомственни йоацача охрана отделе гІолла:

Андреева Людмила Леонтьевнана — сторожа.

Исаенко Антонина Михайловнана — сторожа.

Казаков Стефан Владимировича — сторожа.

Лисова Мария Тимофеевнана — контролера.

Лейчицкая Мария Емельяновнана — сторожа.

Матвеева Мария Филипповнана — сторожа.

Самарский Василий Филипповича — сторожа.

Турченко Данил Викторовича — сторожа.

№ 33 йолча берий яслешка гІолла:

Скорикова Александра Степановнана — йоккхагІйолча медсестрана.

КПСС горкоме гІолла:

Симарзина Галина Ивановнана — марксизман-ленинизман университета завуча.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1978 шу, 14 август.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬД

Старогрозненски УБР лаьттан тІоанаш техкарий коллективо укх шера шоаш тІаийцача социалистически декхараш тІа дІаяздир: иттлагІча пятилетка кхоалагІча шера план Сийлахьча Октябра 61 шу дузаш кхоачашъе, бурув тохара шера план 20 декабрга кхоачашъе, планал совгІа цхьа эксплуатационни скважина хьалъяь яккха.

Уж декхараш хІанз толамца кхоачашдеш да. Масала, 10 сентябре коллективо кхоачашъяьй бурув тохара ийс бетта план. Цу юкъа бурувдеттараша 20304 метр бурув техад, ийс бетта планагІа 20 300 метр тоха мара ца дезача. ПланагІа лаьрхІачул 7,9 процент къахьегама овсарле лакхъеннай укхаза. Бурув тохар сихдарей химреагенташи электроэнергии кхоярей чотагІа, бедал кхоярах предприятена хинна пайда ах миллион сом гаргга ба.

Коммуниста Александр Петрович Каплаухова кулгалдеча бригадо халача геологически хьалашка Терски дукъа лоамаш моттигс бурув теха яьккхай «Ястребиная-111» яха тІерча мелови скважина. Цу скважино бурув 4450—4500 метр кІоаргделча мехкдаьтта кІеж техар ден-бус 220 кубически метр мехкдаьтта а луш.

«Ястребиная-111» яхача скважинана бурув тохача шоай кІоарга знанеши балха тІа хьонхами гойтар Плотников Ильяса, Кузнецов Василе, Краюшкин Дмитре, Трудков Михаила кулгалдеча сменаша. Цар йизза кхоачашйора массе а технологически режимаш.

Лакхехьарчар шоашта тІадилла декхар дика кхоачашдора бурувдеттачун гІончаша Кургузиков Николая, В. Терещенкос, Арбузов Анатоле.

ХІанз укхаза доал деш ба «Старогрознефть» НГДУ йиълагІча цехера мастера М. И. Твердохлебова кулгалдеча № 2 йолча бригада мехкдаьтта доахараш. ХІара дени - бусн 220 кубометр тІерча мелови тІоанашкара мехкдаьтта доакхх мехкдаьтта доахараша.

Ше тІаийца доккхий социалистически декхараш Старогрозненски УБР коллективо толамца кхоачашду.

А. ТИЩЕНКО.

ЦЕХА НАЧАЛЬНИК

Производстве толамаш доахача доккха дакъа лоац юкъерча звеноца лоархІача командираша — цехий начальникаша. Завод «Электроинструмент» санна йолча, йоккхача предприятешка цхьаццайола цехаш заводаш миссел хІана яц аьнна йоккхий я. Цар чу болх беш хул тайп-тайпара специальносташ йола бІаьш нах, итташ тайп-тайпарча профилях бола инженераши техникаши. Вай ханарча оборудованеи чоалханеча технологически процессои цеха начальникагара, дІадех из кІоарга знанеш йолаш а кхетамца кулгалде ховш а хулга. Из дика да хинна ца Іеш, чоалхане декхараш къестадулаш, технически прогресс бахьан къовсам лоаттабеш, ше керте латтача наха кхетам бала ховш вола кулгалхо хила а веза. Лоацца аьлча, цунах коллектива са хила деза.

«Электроинструмент» яха завод — къона предприяти. Цхьабакъда цо болх беча лоаццача юкъа укхаза хьахиннай башха-дика кадраш. Механически цеха керте латт Б. А. Цуров. Инициатива йолаши даьчох кхоачам ца беши саг ва из. Цуров АртагІа Батарбик 15 шу хьалха венав заводе балха, цу юкъа мугІарера болхло волаш дІа а волавенна керттерча цеха начальник хиннав цунах. Цун цехо толамца кхоачашъяьй бархІ бетта план, хІаьта массаза а хьалхаттараштта юкъе йолаш хьа а йоагІа из. Б. А. Цуров кІоаргга йовзаш ва производства экономика, хІаьта ше керте латтарашкара иштта хулга хьа а дех.

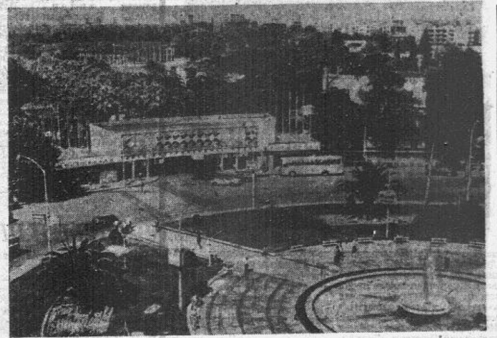
Къахьегам безаш хиларца, долла хІама кІоаргга уйла а еш деш хиларца ший сий даьккхад цеха начальника «Электроинструмент» завода болхлошта юкъе. Инженеращца, технологаща, новаторащца, хьалхадаттаращца бокkха болх баьб цо ерригача производства процессаш эргаяьха тоаеш. ЦІаккха а дицдалийтац цо технологи тоаяра гІулакх, цо хьокхамаш лакхде вІаштІехьдоалийтаргдолга а ховш.

Паччахьалкхен цІерагІа лелаш саг ва цеха начальник. Из декхарийла ва коллектива балхацара дика дараш бІаргаго, опыт йовза, вІашагІтоха, нахага дІакхачийта. Из деррига а деш ва механически цеха начальник новкъост Цуров. Цо кулгал а деш производство эргаякхарах йола рационализаторски предложенеш кІезига кийчъяьяц инженера - технолога Сергей Черных. Ший хІара деннара болх Къахьегама ЦІеча Байракха ордена кавалер волча Погоров Ахьмадаца, 1976—1977 шерашка социалистически яхье котваьннача Рафик Гизатуллинца, производстве хьалхалаттача кхыбаращца, коммунисташца цхьана бу цеха начальника. Токарни участка бригадир вола Измайлов Башир, токарь Муталиев Мартазкъа, алюминиеви участка наладчик Боголов Дауд, токарь-револьверщица Осканова Марет санна бола завода ерригача коллективе цІи хеза хьалхалаттараш дукха ба цехе. Цар гІонца дика лоархІаву новкъост Цуров ший балхах.

Ерригача цехашка яьржай пятилетка кхоалагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра йола социалистически яхь. Из вІаштІехьйоаккхача боккха лоархІам болаш ба цехий начальникаш, юкъерча производственни звено кулгалхой. Уж ба КПСС XXV съезда решенеш толамца кхоачашъяра коллективаш оарцагІъяха езараш.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

Доазол дехьара

ТУРЦИ. Ткъаь пхиъ паччахьалкхе я 47-ча дунен халкъашта юкъерча измирски ярмарке дакъа лоацаш.

Ярмарке баьхкараша чІоагІа къердаш я вай мехка Іилма, техника, культура, тайп-тайпарча доакъошка карагІдаьннача доккхийча хІамаех, социально-экономически карагІдаьннарех, советски халкъо даьхача доккхийча толамех дувцаш йолча советски павильона йоккха экспозици.

СУРТА ТІА: ярмарка территоре керттера коанаІараш.

ТХА-ТАСС сурт.

АПН КОММЕНТАРЕШ

ХЬАН ХЬАНГА ДОВ ХЬУВ?

Европерча НАТО бІун керттерча командующе инарала Хейга дукха ха йоаццаш «НАТО ревью» яхача информационни бюллетена тІа араяьккхай «НАТО-и Малхбузен кхерамзлен» аьнна корта а болаш йола статья.

Массаза а санна, Хейга дувц ший хьамсарча «советски тІема кхерам» яхача темах, малхбузехьа герз хьаделга сихдар цудухьа да ала а гІерташ. Беламе да, 60-ча шерашка США дуккхьал стратегически гІулакхашта Советски Союзаца нийсъяла мара гІертацар яхаш инарала дувцараш. ХІаьта ецарий ВІашагІкхийтта Штаташ официально стратегически совлен никъ лаьца, цо мара «эрсий агресси юхатохаргьяц» яхаш? 60-гІа шераш декъалуш, Вашингтоно янзар ракетий дукхалга диллача Советски Союзал 4 — 5-зза тІех да вай аьнна заявлени? ХІаьта, нагахьа санна дІаяха итт шере чакхйоаллаш стратегически паритет эттa яле, из дуккхьал советски оагІоно данза даргдоацаш дола оборонни гІулакхаш дарах хинна хІама дар. ТІаккха малагІа вар совленга кхача гІийртар а, малагІа вар паритетага кхача гІийртар а.

Керттерча командующе йоах, СССР тІема гІулакхашка дІадодар хІанз мехка валови къаман продуктах 11 — 14 процент лоацаш я. КІеззига хьалхагІа ЦРУ яьхачох, 6—8 процент дар из. Цхьабакъда укх тІеххьарча пхе шера цу хьакъехьара бокъонца йола даннеш ераш я: 1974 шу — 17,6 миллиард; 1975 — 17,4; 1976 — 17,6; 1977 — 17,2; 1978 шу — 17,2 миллиард сом. Фактически советски оборонни бюджет лакх ца луш, лохлу. Паччахьалкхен бюджетах цунна кхоача дакъа хІанз 7 процент гаргга да (США — 23 процент).

ЛертІадоацаш да, 20 августа ше еннача интервью тІа США оборона министра Брауна Европера советски низаш «совдахарах» Хейга дийцар дизза хьаллоацаш хинна хилар. Цо хьахьокх НАТО штаб-квартирай Пентагонеи цу хьакъехьара уйлаш цхьатарра хилар хьекха ца Іеш — из-м дикка ховш да, — хІаьта иштта Вашингтоне советско-американски гІулакхий даькъе бокъонца болча новкъа бовла ца туглаш хилар а.

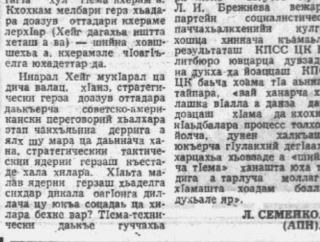
Хейг тІагІертта дувцаш ва кхохкам мелбара даькъен кхерамзле даькъен хьадехарий хьакъехьа ший тайпара баланс хила еза яхаш. Из тезис кІезигагІа яле а къовсаме я. Принципага диллача, кхохкам мелбалар чІоагІагІа ме хул, хила а йоагІаш, чІоагІагІа хул моллагІча паччахьалкхен кхерамзле а. ОагІоний тІема баланса боарам лохагІа ме хул кІезигагІа хул тІема кхерам а. Кхохкам мелбари герз хьадара доазув оттадари кхераме лерхІар (Хейг дагахьа иштта хеташ а ва) — шийна ховшехьа а, кхерамзле чІоагІъелга юхадеттар да.

Инарал Хейг мукІарал ца дича валац, хІанз, стратегически герза доазув оттадара даькъерча советско-американски переговорий этап чакхъяьнна деррига а ялх шу мара ца даьннача хана, стратегически тактически ядерни герзаш къестаде хала хилара. ХІаьта малав ядерни герзаш хьаделга сихдар дикала оагІонга диллача цу юкъа соцадаь ца хилара бехке вар? ТІема-технически даькъе гуччахьа СССР-ал тІехъяла гІерташ хинна ВІашагІкхийтта Штаташ шоаш яцар-хьогІ уж?

Сихдаь герз хьаделга ца соцадар — вІаши тІахьожам лоаттабара кІийлен тІа герза доазув оттадара даькъера тІайоагІача ханна йола соглашенеш яра гІулакха из дохора кхерам тІаоттабар. Нагахьа санна Хейг тІема кийчон лохагІча боарам тІа бокъонца кхерамзле чІоагІъе гІерташ валаре, герз хьаделга сихде яхаш кхайкаш хургвацар из аьнна хета доагІаш дар. ХІаьта советски оагІонгахьара боацаш бола кхерам латт яхаш доахача бахьанаша дош иштта оттаде бокъо лац.

Советски оагІонгахьара тІема кхерам хинна а бац, ба а бац Малхбузенна. Долчча бесса аьлча, СССР бокъо я Малхбузен оагІонгахьарча тІема кхерамах дувца. НАТО майски сессе решенеш хоадам боллаш а шин тайпара кхетае йиш йоаццаш а я. Уж решенеш кхоачашйой, кхохкам кІаьдбара гІулакх доха тарлу. Цхьабакъда, 1978 шера июле — августе Крыме Л. И. Брежнева вежарий партейн социалистически паччахьалкхенийн кулгалхошца хиннача къамаьлий результаташ КПСС ЦК Политбюро ювцарца дувзаденна дукха ха йоаццаш КПСС ЦК баьча хоама тІа аьннача тайпара, «вай ханарча хьалашка вІалла а данза даргдоацаш хІама да кхохкам кІаьдоалара процесс толхоргйолча, дунен халкъашта юкъерча гІулакхий дегІаахар харцахьа хьовзаде а «шийлача тІема» ханашта юха тІадига а тарлуча моллагІча хІамашта хоадам боллаш дукхьале яр».

Л. СЕМЕНКО. (АПН).

Американски Іаьдалаша лувцаш чубехк негрий граждански бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабеш бола дункха нах. Доацар а дувцаш полицейскеша баьча бехкагІа набахта боахк «Уилмингтонски итт саг».

Цу группацара ши туттмакх — Дж. Райти У. Верини дукха ха йоаццаш Къилбаседа Каролина набахтара йоалагІа арахийцав. Цар дийцад американски политзаключеннибараштa хало увзийташ хиларах, хадданза царна таІазар деш хиларах, «Уилмингтонски итт сага» лидер волча Чейвис Бен инвалидий коляскаца мара дІалела ца могаш кІалвиса цамогаш хиларах.

СУРТА ТІА: Б. Чейвис (аьттехьара вар) суда зале.

АДН-ТАСС сурт.

КАЛЕЙДОСКОП

НАБАХТЕ — МИСКАЛА КІАЛХАРВАЛАР

Страктклайд — мехка бахача нахах ахаш бахаш йола Шотланде эгтара йоккхагІча а эгтара къегІча а районех цаІ. Укх шера хьалхарча биъ бетта, дІадахача шера цу ханаца нийсдича, 16 процент лакхденнад укхаза зуламаш делга.

Цун дегІаахар, белгалдоах лондонски «Таймс» яхача газето, тамаш я хІанз Шотланде Іаьдалаща де лаьрхІача гІулакхашца социалой. Набахтех-м дуккхача дикаех догдиллараша сатесса фусам ма-хиннайий. «Хьона денна гуш дац нраз дайна сесаги делха бераши, хьона дийнахьа кхозза даа хІама лу, — йоах, наха зуламаш дара бахьанаш дашха гІерташ, Шотланде полицейски федераце генеральни секретара Джозеф Блэка. ХІаьта из да а да иштта, мича ваха веза шотландецкъе саг, нагахьа санна цунна дуккхача шерашка, ший даьна а даьдаьна а санна мара, болх корабоагІаш ца хилча? Де йиш яр цаІ да: набахта вахар.

М. СОКОЛОВ, (АПН).

«ЗІАМИГА ТАМАШ» — ФРАНЦЕ НАЬКЪАШКА

«ЗІамига тамаш» аьннад «Нувель обсерватор» яхача кІирагІа цкъа арадуълача газето дукха ха йоаццаш французски автомагистралашка араяьннача, цхьанна а тайпарча наькъех кхераш йоацача советски «Нива» яхача машинах. Советски автомобилаш Франце дІанхувлаш вола Жан Покраьза хила веза: атта а модни а йолча «Нивас» беррнгаш а раьза баьб. Фу хозденнад цунах француза? Советски конструкторий вІаштІехьдаьннад тайп-тайпарча класса а тайп - тайпарча гІулакхашта а лаьрхІа йолча машиний дика мелдар вІашагІтоха: «Нива», белгтала, миччахьа гІолла лелалуш я, хІаьта а кузова непо городе гІолла лелача хІанзарча машинел эргашагІа хилийтац из цхьанна а хІаманца.

В. ТРУНОВ. (АПН).

СУХАЛ 32 КМ/САХЬАТ ЙОЛЧА ХАЛХАРЕ

ДагадоагІий шоана «Этта говраш йоаю» яхаш хинна фильм? БІаьш бола нах ба даа хІама Іалашде гІерташ эшарга хьежжа бухь богІаш халхара залашка кхесташ. Са ца лоІаш цу тайппара дукхагІа халхавийнначунга совгІат кхоачаргда — эзар доллар. Іовожжалца деш дола халхараш тахан а тІехьа теркам тІаозаш да США. Амма тахан царна кІезиг - дукха модернизаци яьй.

Цу тайпара йола шоу вІашагІъехка Іемарашта дагадехад американски кхувшбоагІараш чІоагІа тІакхувш хинна хІама — вордингаш хехкар. ХІаьта хІанз пена тІа гІолла скейтборд хехкаран дукхьала увттаьяча хІамашта тІехкхузсабаларан тІакхийттад керда тайпа ловзар — вордингаш тІара халхараш. Мехка тайп-тайпарча городашка хьайиллай къаьстта «рингаш». Халхабувлараш сахьата 20 милага (сахьата 32 км.) кхоачаш сиха лел, яхаш хоам бу «Ньюсуик» яхача американски журнало. Ховш ма-дарра, цу тайпарча адаре дакъа лоацалургдац моллагІча сагага. Цудухьа уж тинэйджераш та, вешта аьлча, 20 шу даланза болча кагирхошта, лаьрхІа да.

А. ПОЗИН, (АПН).

ДОАККХАШ ДА КЕРДА ФИЛЬМ

Вайх хIаранена дега бокхка тоам беш хIама да шехьатIалаьца гIулакх, моттийта а доацаш, дег тIара дезаш а, довзаш а, ший низи знанеши цунна дIалуш а волча сагаца вIашагIкхетар. ХIана аьлча, из санна волча саго ший гIулакх а дика дIакхаьхьарал совгIа, ший дог хьаллоаттадеш болча алан сийгаш камаьрша дIадекъ шийна уллув бараш та.

Цу тайпара уйлаш массаза а дагаух сона вовзаш вола кинорежиссер Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель Татаев Илес сайх кхийтача. Тхо вIаши довза цхьа кхойтта шу да. Цу хана Илес телевидене Грозненски студе телережиссер вар. Цхьабакъда, цун уйлаш гаьнагIа кхувдар — кинорежиссуре ший низ тахка чIоагIа безам болаш вар из. ХIаьта, ховш ма-дий, дагадехар кхоачашдар духьа хIама кхо ца деш волчоа дуккхадараш карагIдоалилга. Иштта лоаца метраж йолча документальни фильмашкара хьаволавеннача Илеса а беркате къахьийгад цу шерашка.

Дерригаш а лаьрхIача, цо даьккхад барайтта тайп-тайпара кинофильм. Царна юкъе да газет дешараштa дика довзаш дола «Маликай илли», «БIаьшеренаш а шераш а» яха фильмаш, «Вайнах» яхача Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен ансамблах дола фильм-концерт. Сийрда вахар хьакхоллаш, беркате къахьегащ боахкача вай республика къахьегамхошта дIахьалхашкахьа ахара зе деча дына нийрчача гIулакхашта меттахьа етташ да цо даьккха «Сийрдача наькъа тIара Iиндаргlаш» яха документальни фильм. Цу фильмо хьахьекхар И. Татаев вахар дика довзаш, цун хьакъехьа цIенхаштта уйла еш вола художник-публицист хилар. Цо увттадаь фильмаш дукхаза гойтад Центральни телевидене гIолла, уж довзаш да кхыча мехкашка а.

Кердадар лехаш, лохерча лагIа тIара лакхерчун тIа вала гIерта творчески болх бу саг цхьан метте латташ хилац. Иштта дукха ха яр йизза метраж йола художественни фильм оттаде Илес дага хинна а. Цун безам бар вайнаьха тахaнарча вахарах ший дош ала. ХIаьта ховш ма-дий, мел чIоагIа дувзаденнад вайнаьха вахар вай мехка дахача кхыча къамий, къаьстта а сийлахь-доккхача эрсий къаман, вахарца. Цудухьа из фильм интернациональни уйла йолаш а даккха лерхIар цо.

Цу хургдолча фильма сценарий цо язйир йоазонхочунца Чахкиев СаIидаца цхьана. Лоацца аьлча, цун чулоацам иштта ба. Гаьнарча вайнаьха лоаман юртарча школе эрсий мотти литературен хьеха хьожаю хIетта институт чакхъяьккха къона эрсий йоI. Кавказах йола цун уйлаш хьахиннай Пушкина, Лермонтова поэзе гIолла. Ший болх безарал совгIа, из укхаза йоалаю сийлахь-боккхача эрсий поэташа Кавказах, цига бахача нахах яздаьчо цу моттигаца, цун Iаламцеи цун нахацеи лотабаьча безамо. Массанахьа санна, укхаза а кхест ший тайпара хало а гIозал а, дикаш а вонаш а ухаш дола вахар.

Юххьанца денз юртахой гIулакхех дIаув къона хьехархо Светлана (иштта я цун цIи). Цунна гонахьа ба бе-бе нах: эггара хьалхагIа цо хьехаш дола бераш, хьехархой. Фильме цун турпалий гIулакхашка гIолла хьахьокха лерхI вайнаьха къаман толашагIа йола оамалаш. Гаьнарча городера шоай бераштa хьеха енача къоначa эрсий йоIа гонахьа ниисбенна нах цхьатарра бац. Царна юкъе ба дерригача къамий юкъара йола эздий оамалаш йоахкараш санна, духхьал шоашта бола аьттув мара ца леха нах а. Фильм экранаш тIа арадаллалца цун турпалаштa вIаши юкъе латташ долча гIулакхех дувца хьалха долаш санна хет. Цудухьа аьлча кхоачам ба фильме даржаш долча гIулакхаша цун керттерча турпалий сакхетам чу наьха духьа дола вахар мара дизза вахар ца хиларах йола уйла кIоаргга хьа а хулийташ дIачIоагIъелга. Вешта аьлча, фильмо хестаергья наьха дог-цIенал, цо хьахьоккхаргда вай заманхой таханара вахар. Йоккха моттиг дIалоац фильме А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова поэзе, вай республика Iаламо. Цудухьа цун жанр а лирико-поэтически санна къоастае еза.

Иштта белгалдаккха доагIа «Маьлха юрт» яха из фильм (из я цунна хIанзарчоа тилла цIи) вай республиках керттерча даькъе цун творчески болхлой низаца доаккхаш дола хьалхара художественни фильм хургдолга. Из оттаду Нохч-ГIалгIайн Къилбаседа-ХIирийн телевидене болхлоша. Фильм оттаду режиссераш ба Татаев Илеси Бурнацев Исмаили, керттера оператор ва Льянов Валерий, художник-постановщик — Басиев Татырбек, фильма директор — Абаев Владимир.

Ролаш ловзаеча актерашка диллача укхаза дакъа лоацаш ба кинематографе хьалхара гIа боаккхараш санна, дикка цIи хеза бола а актераш. Хьехархочун Светланай роль ловзаю Къилбаседа-ХIирий паччахьалкхен университета филологически факультета 2-ча курса студентгас Черемных Ларисас. Светлана санна школе литература хьехаш ва Азербайджански ССР заслуженни артиста, комсомола республикански преме лауреата Балаев Расима сурт-сибат хьакхолла Бекхан а. Аипора роль ловзаю Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артиста Омаев Дагуна.

Боккха илейни чулоацам болаш я РСФСР халкъа артиста Саламов Колас, РСФСР заслуженни артистка Алиев Тамарас, Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артиста Дениев Iалве ловзаю ролаш. Иштта фильме дакъа лоацаш ва Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист Давлетмирзаев Муталиб, актераш Сланов Коста, дукха ха йоацаш Ленинграде театреи, музыкаи, кинематографеи институт чакхъяьккха Яндиева Тамара. Фильм оттадеш бераш раьза ба берий ролаш ловзаеча дешархошта Тутаев Муслима, Ахриев Мувсайча.

Съемочни группа болх беш хиннай Итум-Кале, Iэрмхе, Беное. ХIанз касттa тIеххьара кадраш яьха ягIйолаш я. Цудухьа массехк бутт баьлча из фильм вайна бIаргагургхиларта догдаха йиш я.

С. МУТАЛИЕВ.

Сурташ тIа: кхы цхьаькха а кадр якхалехьа (аьттехьара аьрдехьа) И. Татаев, И. Бурнацев, В. Льянов; Дагмара (Т. Алиева), Светлана (Л. Черемных).

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

УНИВЕРСИТЕТА ХЬАЛХАРА ЗАНЯТЕШ

Селхан КПСС Грозненски горкома «Марксизма - ленинизма университете» 1978 — 1979 шерашнарча дешара шера хьалхара занятиш хилар. Цун КПСС Грозненски горкомерча стационара, «Красный молот» заводерча, Гудермесерча филиалий помещенешка хьагулбелар 1500 гаргга ладувгIараш.

Укх дешара шера геттара дукха ба журналистика, боахамий кулгалхой, экономика, Iилман атеизма отделенешка деша безам бараш. Иштта дукха ба партийни балха, КПСС историе дешаш Iомаде белам бараш а. ХIаьта укх дешара шера комсомольски балха дешаш Iомадеш йола керда отделени а хьайийллай университете.

Боккхача боараме дешара плана юкъедихьад КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума, СССР арахьарча политика, дунен халкъашта юкъерча арене лоаттабеча идеологически къовсама хьакъехьара материалаш, КПСС XXV съезда решенеш Iомаелга.

Семинарски занятешка ладувгIараша Iомаергья новкъоста Леонид Ильич Брежнева «ЗIамига лаьтта», «Юхадийндалар» яха произведенеш.

С. БРОДСКИЙ.

ЦIЕЙШ ДЕЗДИР

ДIадахача шоатта дийнахьа хьун болхлочун Денна хетаяь Нохч-ГIалгIайче хьун боахамен дахчах хIамаш еча промышленностен болхлой, республика общественни организацей викалий торжественни собрани хилар Грозне В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце.

Цига доклад йир республика хьун боахама управлене начальника А. Ч. Осмаева.

Нохч-гIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова дIаелар республика хьун боахаме беркате болх баьча, планаши социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий толамаш даьхача болхлошта сиина Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамоташ.

Собране дакъа лоацаш хиннарий цIейна хетадаь доккха концерт оттадир.

* * *

Укх деношка республика общественносто дезду Грозненски междугородни телефонни станце 50 шу дизар. Юбилейна хетаяь торжественни собрани хилар кердача республикански драматически театре. Цига доклад йир станце начальника Д. М. Ампиловас. Дика болх барца белгалбаьннача дукхача болхлошта сийлен грамоташ, наькха тIа йоахкаю значокаш, ахчан премеш елар.

Концерт оттадир собране дакъа лоацаш хиннараштa.

АМБРОЗИ—САГА МОАСТАГIА

Сагалий баьца хьисапера амбрози — кхераме карантинни йоархI. Амброзе даьхе — Къилбаседа Америка. Из йоархI духхьашха СССР территоре тIа енай 50 шу хьалха, шерра дIаяьржай Къилбаседа Кавказе, Украине, Закавказье.

Сагалий баьца хьисапера амбрози — шерра-шера тIаювлаш йола йоархI я, тIерча куцан хьажаи сагалий баьца тара а йолаш. Цун хи ниисса уралатт, ка баьккхача санна ткъовронгаш ягIа бихье. Лакхера лордаш баьде-баьццара бос болаш я, лохера яраш — овкъара бесса-баьццара, зизаш сийрда-IажагIа да. Йоккха йоархIи чIоагIа овлаши долаш йолча цо чIоаггIа докъаду лаьтта, лохбу хьувкъам, къаьстта а хьажкIий, баьцадаарий, генарий. Баьцаш хьал лакх а ца йолийташ, цар хир а хоададеш, амброзе пайдана йоацача йоах даьгIенаши цонаши.

Цул совгIа, амброзе зулам ду сага организмана. Ховш да, тайп-тайпарча баьций пыльцах организма чу чIоаггIа лазар хьоаде тарлуш йола веществаш йоахкилга. Цу тайпарча баьцех я амбрози а. Зиза доаккхача хана йоархIа пыльца феца 500 метр лакха урагIа йода, цигара михо иттaш километраш гаьна дIаюха йоаржаю. Цу ханна хул наха аллергически лазараш а.

Амбрози тIаювл кхашка, наькъа йистошка, предприятей территорешка, бахача наьха коашка. Июль — сентябрь беттaшка доаккх цо зиза. Цо йоархIа пыльца ца лоалуча наьха дегIацара температура 38 — 39 градусага кхоачаш айлу, мерий чу, бага дестамаш хул, бIаргий кIийленаш ест, мерий у хул. Цхьаболa унахой бронхальни астма да аьнна а хеталуш «сенная астма» яха лазар хьоадеш, низткъа мара са ца доаккхалуш, селлара чIоагIа халча боах. Сага гIоарал дов, балха низ дIабоал. Цхьаццайолча хана цо хьоаде тарлу цIека аллергически лазараш а — крапивница, Квинке дестам, экзема. Амбрози зиза даьккха яьнначул тIехьагIа верза волалу саг. ШоллагIча шера юха а цу йоархIо зиза доаккхача хана цамогаш хул, шерагара шу массаза доал халагIа а хулаш, къаьстта а декъачеи мух ботчев деношка, феца пыльца цукха йолча хана.

Аллергически лазараш ца хьайтар эггара дикагIа дола гIулакх — унахой амброзе пыльцах лорабар. Из йоархI тIайоалача моттиге ца хилча бакъахьа ба уж. Бийсана наIараштеи кораштеи духьала элла тIаьда хи-киси долаш бийсана чукхетийтача бакъахьа да фо, хIана аьлча дийнахьа феца дукхагIа хул пыльца.

ХIара йоархIаца 25 эзарнега кхачалца долча генарашца дIайоаржаю амбрози. БIаьстан юхье, лаьтта дIоахлуш латтача хана, тIадала долалу ги. Иштта тIадувлаш 7 — 10 шу доаккх цо. Амброзеца къовсам лоаттабара эггара дикагIа йола метод — из да тIаяларга хьежжа, цунга зиза ца даккхийтар духьа хIара 6 — 7 ди массаза доал йоархI хьаккхар.

Амбрози цIенъяь дIайоаккхалац увзаеш, ший овлаш а а тIехьа, из хьал ца яьккхача.

Вай республике чIоагIа лоархIам бу амброзеци кхыча йоархIашцен къовсам лоаттабара деша. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето къаьстта цу дешах лаьца соцам барах отта а я, чIоагIъяьй республика территоре тIара еррига зуламе йоархIаш дIаяхара тIаерзаьяьча мероприятей план. Халкъа депутатий городскойи юртийн Советаша решенеш а яь, моттигашка къаьстта вIашагIъехкай из болх вIаштIехьбоахеи цунна лостам телеи комиссеш.

Амбрози а кхыйола йоархIаш а дIаяхара дикка болх баьб укх шера нах бахача дуккхача моттигашкеи городашкеи, совхозашка а колхозашка а, организацешкеи учрежденешкеи, промышленни предприятешка.

ХIаьта а цу лоархIамеча деша яхийта йоаггIача тайпара уйла тIаяхийтац цхьайолча моттигашка. Масала, баьча тохнамо хьахьекхар, бахача наьха унахцIенонна зуламе йола из йоархI Урус-Мартановски, Сунженски, Шалински районий учрежденей, организацей, промышленни предприятей, город Гудермесеи Назранеи территорешка хIанз а дукха хилар. ЙоархIех территореш цIенъергйола мероприятеш чакхъяхара вIалла мегарг а йоацаш мело ю цу районашкарча дуккхача боахамий, предприятей, учрежденей кулгалхоша.

ХIанз эггара кхерамегIа йола ха — зиза доаккха ха я амброзе.

Цунца дувзаденна горрайисполкомаша, юртий Советаша, боахамий, предприятей, учрежденей кугалхоша сихха гIулакхаш чакхдаха деза шоашта тIачIоагIъяьча территорешкара амбрози цун пыльца кхаьча ялалехьа дIайоаккхаргйола гIулакх вIаштIехьдаккхара.

Амброзецара къовсам — лоархIаме паччахьалкхен гIулакх.

Б. ХИЖНЯК,
республикански санэпидстанце лор.

СПОРТА ХОАМАШ

Укх деношка Дагестански АССР столице Махачкале чакхъяьлар ший лоIамегIча борьбах пхезза дунен чемпион хиннача Алиев Iаьлий цIерагIара приз яккхара Дунен халкъашта юкъера турнир. Цу турнире дакъа лоацаш бар Афганистанера, Болгарера, ГДР-ера, Румынера, СССР-ера, Польшера, Финляндера, кхыча мехкашкара борецаш.

СССР вIашагIкхийттача «Урожай» яхача ДСО команде дакъа лоацаш бар тренера Идигов Суламбека кийчбаь Нохч - ГIалгIайчера борецаш. Царна юкъе — спорта мастераш Озиев Мухьмади (дозала категори — 57 килограмм) Сатуев Мувсаи (дозала категори — 82 килограмм).

Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен студентий, Озиев Мухьмадеи Сатуев Мувсайи дикка коталош яха вIаштIехьдаьлар цу турнире. 17, спортсмена юкъе Мувсас яьккхар шоллагIа моттиг. Цо яьккхар 4 котало, кхоъ — цIенача тушах, цаI — баллех. Цо эшабир 1978 шерара Россе чемпион, город Ульяновскера боксер В. Молотов, СССР юрташкарча ловзарий призер, Махачкалера спортсмен М. Курачев, Дона тIарча Ростовера борец Байсангуров.

Озиев Мухьмада — кхоалагIа моттиг яьккхар. Мухьмад пхезза ваьлар цIенa кот. Цо эшавир 1978 шера СССР чемпион, Черкесера спорта мастер С. Аюбов, Болгаре чемпион Ю. Бакалов, Финлянде чемпион Ю. Ромтанен, кхыбараш.

* * *

ВОЛЕЙБОЛ. Город Ореле дIайолаенна й РСФСР халкъий Спартакиада зачетах йола маIача наьха волейбольни командашта юкъера спортивни яхьаш. Нохч-ГIалгIайчен сий доаккхаш цига ловзаш я Грознера «Автомобилист». Хьалхарча ловзаре вай команда ловзаш хилар Орловски областерча командаца. Счет 3:0 а йолаш котъяьлар «Автомобилист».

ТIехьа тIайоагIача хана вай команда ловзаргья Дагестанерчеи Калмыкерчеи командашца. 19 сентябре кхаччалца дIахьоргйолаш я из спортивни яхь.

А. БЕК.

Машинаца дIаюгаргьяр аз хьо, Сахрат, машинах сир эккхар кхера мара...

Жуккарга оамалаш...

Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурташ.

20 СЕНТЯБРЕ — 60 ШУ ДУЗ 26 БАКИНСКИ КОМИССАР ВИЙНАЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ

Азербайджана столица центре, 26 бакински комиссара цIи лелаеча районе, мемориала юхxе михо теркабу цар сийна даим йоагаргйолаш лотаяьча цIера ала. Цо дагадохийт халкъа паргIатои иразн бахьан долаш шоай вахар дIаденнача революционерий дIайха дегаш. Бераш, кортош кIайденна боккхий нах, ираз дола кагирхой, дуккха хIамаш довза гIерта туристаш — уж берригаш каст-каста хул мемориала хьалхашка. Укхаза дIаэхк пионерски галстукаш, дIател комсомольски билеташ, укхаза къонача бIухоша даьхенна тешаме хургба шоаш аьле дув буъ.

Интервенташа топаш теха 26 бакински комиссар вийнача дийнахьа денз 60 шу дизар белгалдеш я Баку. Музеяшкеи библиотекашкеи керда яьхай экспозицеш, дукха балхаш даьд цар цIерагIа йолча районе.

СУРТА ТIА: 26 бакински комиссара мемориала юхxе.

Ю. РАХИЛА сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Сакъердаме стартаги». 9.40 — «Боккъонца волча сагах йола повесть» яха художественни фильм. 15.00 — «Сибарегleн Гаьнарча Малхбоалеи гIолла». Кинопрограмма. 16.05 — Н. Паганини. ЧIондарган оркестран лаьрхIа концерт. 16.45 — «Вай беш». 17.10 — «Хьийкъача каний ха». 78-ча шера кагирхоша Оренбуржье беча балхах. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Яйгача атлетиках йола СССР чемпионат. 19.00 — «Саги закони». 19.30 — «Дагалоацаний сайре» яхача телевизионни спектакла премьера. 21.00 — «Ха». 21.30 — Спортивни программа.

II ПРОГРАММА

16.00 — «ЗIамигача формай скульптура». КхоалагIа Еррнгроссийски выставка. П. З. Захарова цIерагIча изобразительни искусствай музеера репортаж. 18.00 — Бераштa. Мультфильмай программа. 18.40 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийи гIалгIайн меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.10 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала). 19.25 — «Эльбрусан Казбекан юхxе» яха телевизионни фильм. 19.45 — «Письмо издаьр саг ва» (гIалгIай меттала). 20.15 — «Бийса дaькъала хийла шун, бераш». 20.30 — «Музыкальни киоск». 21.00 — Телевизионни документальни фильм. 21.30 — «Дачники» яха художественни фильм.

20 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — Г. Березко. «Дагалоацаний сайре» яха телевизионни спектакль. 10.25 — «Кинопикъбара клуб». 15.00 — Телевизионни документальни фильмай программа. 15.30 — «Московски комсомола гIулакхаш». 16.00 — «Звездочет» яха телевизионни журнал. 16.45 — Концерт. 17.00 — «Iилман вахар». 17.30 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовлийта!». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ХIара сурта тIа — малх». 18.30 — Концерт. 19.15 — «1978-ча шера хьувкъам бахьан». 19.30 — Футболах йола Европа чемпионат. СССР-и — Греции вIашагIтеха командаш. Еревапера передача. 21.00 — «Ха». 21.30 — Ю. Друнинай поэзе сайре. ДIахьу Останкино яхача концертни студе. 22.45 — «ДIалокх Росита Форнес» (Куба). Чаккхьаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.00 — «Тхо хIанз духхьал бераш дац, тхо дешархой да». 17.05 — Бераштa. «Калиф-Аист» яха телевизионни художественни фильм. 18.10 — «ТIеххьарча гIаьленга бода никъ». Телевизионни фильм. 18.20 — Атеистически темаех. «Ший гIулакх довзаш» (нохчий меттала). 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийи нохчийи меттала). 18.50 — «Махбара а наьха хьашташ кхоачашлара а — комсомольски йоакхо». 19.10 — «Ший тайпара фабрика» яха Iилман — популярни фильм. 19.20 — Ленински комсомола 60 шу дизарга. «Кагирхой юбилейни вахте» (нохчий меттала). 19.50 — КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума соцамаш — вахаре!. «Доwоча кений говзанчаш». 20.15 — «Бийса дaькъала хийла шун, бераш». 20.30 — «Сибирски догамаш» яха документальни фильм. 20.40 — ДIалокх Чайковске цIерагIча VI Дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Дилан Дженсона (ЧIондарг) (США). 21.30 — «26 бакински комиссар» яха художественни фильм.

ХОАМ

Нохч-ГIалгIай республикански теникий театро дIакхайкаю гIалгIай къамагIа болча, наьна мотт ховши юкъера образовани йолаши болча нахах актераш-стажераш къоастабара хьакъехьара конкурс.

Театра адрес: г. Грозный, Орджоникидзе проспект, 99, телефон 2-08-81.

Нохч-ГIалгIай республикански теникий театр.

№ 6 ЙОЛЧА ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ТЕХНИЧЕСКИ УЧИЛИЩЕ 1978—1979 ДЕШАРА ШЕРА ДЕША ХЬЕХ

Училище кийчбу ер профессеш йола специалисташ: кхачан товарий продавецаш, промышленни товарий продавецаш, контролераш-кассираш, общественни кхачан повараш, кондитераш, операторш, кога гIирса тIатохачоа лобоахараш.

Школаш йистеяьха хьамсара новкъостий, дувла тхо долча деша, Iомае халкъа боахама эшаш йола говзалеш!

Деша дIаэцара условеш:

Повараш — 10 класс яьккхараш, дешара ха 2 шу.

Промтоварий продавецаш — 10 класс яьккхараш, дешара ха 1 шу.

Кхачан товарий продавецаш — 10 класс яьккхараш, дешара ха 1 шу.

Контролераш-кассираш — 10 класс яьккхараш, дешара ха 1 шу.

Сберегательни кассашта бола операторш — дешара ха 1 шу.

Кога гIирса лобоахараш — дешара ха 1 шу.

Деша воагIачунга хила деза:

Аттестат е дийша хилара тешал (подлинник).

Школера енна характеристика.

Диъ фотокарточка (3 х 4).

Паспорт.

Продавеций группашка дIаэц сецца городе бахаш бола нах.

Училище дIачуийцараштa 30 сом стипенди тел.

Училище болх беш я кружокаш: спортивни, хоровой, инструментально-вокальни.

Училище дIачуэцаш экзаменаш яла езац.

Училища чакхъяьккхачул тIехьагIа дешархой балха дIахьежабу г. Грознерча предприятешка а республикал араxьа а.

ДУВЛА ТХО ДОЛЧА ДЕША!

Училища адрес: г. Грозный, 37. Киевски ул., 45. Училище воагIар ва веза № 1 йолча троллейбусаца «Спокойная» яхача из соцача кхаччалца.

Телефон: 3-58-27.

РАДИО

19 СЕНТЯБРЬ

6.30 — Юртара Iуйре (эрсий меттала). 6.50 — «АргIанарча политденга» (эрсий меттала). 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.22 — Передачай программа. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.45 — «Советски демократи болх беш я» яха беседа (эрсий меттала). 9.15 — «Кадраш теоретически чIоагIъяр». КПСС Грозненски горкомерча университета директора А. В. Чишенка беседа (нохчий меттала). 9.30 — «Къона заманхо». Радиовыпуск (гIалгIай меттала). 17.00 — «Коммунистий авангардни роль». Беседа (нохчий меттала). 17.15 — «Овсарлеи лард». № 209 йолча ПМК-ара передача (нохчий меттала). 17.30 — Дуга леладераштa Концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.20 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла). 18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

20 СЕНТЯБРЬ

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.22 — Передачай программа. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Ревизионизма реакционни лоархIам». Беседа (эрсий меттала). 8.50 — Ашараш (нохчий меттала). 9.15 — «Къахьегамга хьежжа сий а да» (гIалгIай меттала). 9.30 — «Барттайнача дезале» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 9.50 — Ашараш (эрсий меттала). 16.00 — Кхашка къахьегачарна. Концерт (эрсий меттала). 16.30 — Экономически знаней факультет (эрсий меттала). 16.45 — КПСС ЦК июльски Пленума соцамаш — вахаре! «Республике чкъаьрий дахар овсарегIа хилийта». Чкъаьрий леладеча мелиоративни станце директора В. М. Капулкова беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХОАТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 21 — 26, Грозне 23 — 25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 10 — 15, дийнахьа 17 — 22 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культура отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05265. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6613.